

”DET FINNS INGET FACIT”
SOCIALTJÄNSTENS ÖVERVÄGANDEN
GÄLLANDE ATT UPPRÄTTA POLISANMÄLAN
VID VÅLD MOT BARN

CECILIA PAULSSON
JASMINE JOHANSON

“THERE IS NO SIMPLE ANSWER”

THE CONSIDERATIONS OF SOCIAL SERVICES WHEN REPORTING VIOLENCE AGAINST CHILDREN TO THE POLICE

**CECILIA PAULSSON
JASMINE JOHANSON**

Paulsson, C & Johanson, J “There is no simple answer”. The considerations of social services when reporting violence against children to the police. *Degree project in Social work 15 högskolepoäng*. Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of Social work, 2020.

The aim of this study was to examine how professionals within Swedish child and youth department of social services reason regarding the establishment of a police report when they suspect that children have been exposed to violence. The aim of this study was also to examine if the professionals' experience that an established police report tends to influence their ongoing social investigations in any way. A thematic analysis was conducted based on six qualitative semi structured interviews with professionals working within the child and youth department of social services from two different workplaces. The empirical data was analyzed in relation to previous research regarding the topic of the study and selected theories. The theories that formed the basis for the analysis were Lipsky's Street-Level Bureaucracy and Normative ethics in terms of Consequence ethics, Duty-based ethics and Situational ethics which are derived from various philosophers. The results of the study show that the professionals when they consider whether a police report should be filed or not reason about several different factors, making their assessments complex and difficult to describe in generalized terms. Some factors described as influencing their assessments are the degree of clarity in the received information, the severity of the suspected violence and the child's age and ability to tell about what they have experienced. The professionals also reason about possible consequences a police report may result in, in both positive and negative sense, which also influence their assessments. When making these assessments the professionals possess a relatively high degree of discretion using mainly consequence ethics and situational ethics. Further the result show that the ongoing social investigations are significantly affected by an established police report. The impact consists of difficulties in establishing a good alliance with the family and having to deal with the parents' trauma. The social investigation is also affected by the parallel ongoing police process, because of the existing confidentiality during the preliminary police investigation.

Keywords: child abuse, social service, police report, decision making, child protection, street level bureaucracy, normative ethics

FÖRORD

Vi vill rikta ett stort tack till alla intervjupersoner som visade intresse och avsatte tid för att delta i denna studie. Ni har utifrån er kunskap, upplevelser och erfarenheter inom arbetsområdet bidragit med mycket värdefull information som gjort detta arbete möjligt att genomföra. Vi vill även tacka de enhetschefer som tillät oss att utföra studien på arbetsplatserna, vilket under denna tid betydde mycket för oss.

Sist men inte minst vill vi även förmedla ett stort tack till vår handledare Ingela Kolfjord som givit oss stöd och vägledning samt många uppmuntrande ord under denna uppsatsprocess.

Cecilia Paulsson & Jasmine Johanson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
1.1 SYFTE	2
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.3 DEFINITIONER AV BEGREPP	2
1.3.1 Barn	2
1.3.2 Våld mot barn	2
1.3.3 Barnahus	3
2. BAKGRUND	3
2.1 RELEVANT LAGSTIFTNING	3
2.2 BARNETS ÅLDER OCH MOGNAD I SAMTAL	4
2.3 SOCIALTJÄNSTENS ANSVAR FÖR ATT UPPRÄTTA POLISANMÄLAN	4
2.4 PREVALENS OCH POLISANMÄLDA BROTT	5
3. FORSKNINGSÖVERSIKT	6
3.1 KOMPLEXA BEDÖMNINGAR I SOCIALTJÄNSTENS ARBETE MED BARN	6
3.2 DILEMMAN OCH AVVÄGNINGAR VID UPPRÄTTANDET AV POLISANMÄLAN	7
3.3 SMÅ BARNES BERÄTTANDE I EN JURIDISK KONTEXT	9
3.4 SOCIALTJÄNSTENS POLISANMÄLNINGAR UR POLISENS PERSPEKTIV	10
3.5 SAMVERKAN MELLAN SOCIALTJÄNST OCH POLIS	10
4. TEORI	11
4.1 GRÄSROTSBYRÅKRATI	12
4.1.1 Gräsrotsbyråkrater	12
4.1.2 Gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme	12
4.2 NORMATIV ETIK	13
4.2.1 Konsekvensetik	13
4.2.2 Pliktetik	14
4.2.3 Situationsetik	15
5. METOD	15
5.1 KVALITATIV METOD	15
5.2 FÖRFÖRSTÅELSE	16
5.3 LITTERATURSÖKNING	16
5.4 URVAL OCH DESS TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	17
5.5 METODVAL OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	18
5.5.1 Semistrukturerade intervjuer	18
5.5.2 Intervjuguide	18
5.5.3 Telefonintervjuer	18
5.5.4 Inspelning av intervjuer	19
5.6 BEARBETNING OCH ANALYS	19
5.6.1 Transkribering	19
5.6.2 Analysmetod	19
5.7 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	20
5.7.1 Informationskravet	20
5.7.2 Samtyckeskravet	20
5.7.3 Konfidentialitetskravet	20
5.7.4 Nyttjandekravet	21
5.7.5 Covid-19	21
5.8 ARBETSFÖRDELNING	22
6. RESULTAT OCH ANALYS	22
6.1 BEDÖMNINGAR VID ÖVERVÄGANDE OM POLISANMÄLAN	23
6.1.1 Individuella bedömningar	23
6.1.2 Vaga uppgifter	25
6.1.3 Barnets ålder och förutsättningar att berätta	26
6.1.4 Våldets allvarlighetsgrad	29
6.2 POSITIVA ASPEKTER VID POLISANMÄLAN	30
6.2.1 En läkande process	30

6.2.2 Ett wake up call.....	31
6.3 NEGATIVA ASPEKTER VID POLISANMÄLAN.....	32
6.3.1 Låg andel ärenden som går till åtal.....	32
6.3.2 Den rättsliga processens påverkan på barnets situation	33
6.4 PÅVERKAN PÅ SOCIALTJÄNSTENS FORTSATTA UTREDNING	34
6.4.1 Alliansen med familjen.....	34
6.4.2 Föräldrarnas trauma	35
6.4.3 Skillnad mellan polisens och socialtjänstens uppdrag.....	36
6.4.4 Parallella processer.....	36
6.5 BESLUTFATTANDE OCH RIKTLINJER	38
6.5.1 Riktlinjer och rutiner	38
6.5.2 Delegation i beslutsfattandet om att upprätta polisanmälan.....	40
7. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	42
8. REFERENSLISTA	46
9. BILAGOR.....	49
9.1 BILAGA 1 - INFORMATIONSBREV.....	49
9.2 BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE	50

1. INLEDNING OCH PROBLEMFORMULERING

I en publikation utgiven av Brottsförebyggande rådet, BRÅ (2020) framgår att det under 2019 sammantaget anmäldes 25 500 fall av misshandel mot barn under 18 år till polisen, vilket utgör 30% av alla anmälda misshandelsbrott. Antalet polisanmälda misshandelsbrott där ett barn är brottsoffer ökade med sex procent mellan 2018 och 2019 samt med 32 procent mellan 2010 och 2019 (BRÅ 2020). Trots tillgänglig statistik gällande antalet anmälningar är det dock svårt att kartlägga hur många barn som blir utsatta för våld med anledning av att den misshandel som de utsätts för ofta inte polisanmäls (BRÅ 2020).

Det saknas också tillgänglig statistik som visar hur många av dessa anmälningar som rör barn som utsatts för våld av en familjemedlem, då statistiken inte visar vem som misstänks vara förövare. Dock så genomförde Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen år 2016 en kartläggning om våld mot barn i Sverige. Resultaten i kartläggningen visade att 14% av de 4741 barn som deltog i undersökningen uppgav att de utsatts för fysisk misshandel av sina föräldrar där 5% uppgav att de utsatts för fysisk misshandel vid upprepade tillfällen (Jernbro & Janson 2016). Denna kartläggning kan i bristen på statistik från brottförebyggande rådet ge en indikation på andelen barn som utsätts för våld av sina föräldrar.

I Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) framgår att socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden, samt i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling. Socialtjänsten har inom ramen för sitt uppdrag därmed ett särskilt ansvar att i sitt arbete verka för att skydda och stödja barn som far illa eller riskerar att fara illa, vilket inkluderar att skydda barn som utsätts för olika former av våld (Socialstyrelsen 2012). Sedan 1 januari 2020 är FN:s barnkonvention lag i Sverige i syfte att ytterligare stärka barns rättigheter och möjligheter till goda livsvillkor, däribland att skyddas från fysiskt och psykiskt våld och övergrepp (Barnombudsmannen 2019). De akuta riskerna när ett barn utsätts för våld är att barnet får fysiska skador eller till och med avlider. Att vara utsatt för våld som barn innebär en stark inre stress hos barnet vilket ökar risken för att uppleva en lägre livskvalitet, utveckla psykisk sjukdom, självskadebeteende eller prestera sämre i skolan. Mer långtgående konsekvenser för barn som utsätts för våld är att de löper en större risk att utveckla beteendeproblem, posttraumatisk stress eller kriminellt beteende i vuxen ålder (Jernbro & Janson 2016).

Då misstankar om att barn utsatts för misshandel kommer till socialtjänstens kännedom kan de utan hinder av rådande sekretess upprätta en polisanmälan. I en publikation från Socialstyrelsen (2012) om socialnämndens ansvar att upprätta en polisanmälan vid misstanke om brott mot barn framgår det dock att socialtjänsten inte har någon lagstadgad skyldighet att upprätta en polisanmälan gällande misstanke om att ett barn utsatts för misshandel utan att upprättandet av en polisanmälan snarare är att betrakta som en möjlighet (Socialstyrelsen 2012).

Avsaknaden av tydlig lagstiftning gällande upprättandet av en polisanmälan vid misstanke som gäller brott mot barn innebär att bedömningen om en polisanmälan

ska upprättas eller inte överläts till socialtjänsten och socialsekreterarna att avgöra (Socialstyrelsen 2012).

Yrkesverksamma inom utredningsenheter för barn och unga behöver därför göra en professionell helhetsbedömning av den information som framkommit utifrån varje enskilt ärende. Vid denna bedömning finns en mängd olika faktorer som socialtjänsten noggrant behöver beakta. De professionella behöver ta ställning till om omständigheterna är av sådan karaktär att en polisanmälan bör upprättas eller om det är mer lämpligt att avstå från eller avvakta med en polisanmälan. I denna helhetsbedömning, som i alla bedömningar som socialtjänsten gör ska särskilt beaktas vad som är barnets bästa (Socialstyrelsen 2012).

Ansvar för att bedöma om en polisanmälan gällande brott mot barn ska upprättas är således en arbetsuppgift som kan innebära svåra avvägningar, vilka ytterligare försvåras på grund av avsaknaden av en tydlig lagstiftning som reglerar sådana bedömningar. Med bakgrund av detta anser författarna det därav är av intresse att undersöka hur de yrkesverksamma resonerar vid sådana bedömningar.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att genom en kvalitativ metod undersöka hur yrkesverksamma inom utredningsenheter för barn och unga inom socialtjänsten arbetar när det framkommit uppgifter om att barn utsatts för våld inom familjen.

1.2 Frågeställningar

- Hur resonerar yrkesverksamma inom utredningsenheter för barn och unga inom socialtjänsten då de överväger om en polisanmälan bör upprättas eller inte i ärenden där det framkommit att barn och unga blivit utsatta för våld inom familjen?
- Upplever de att upprättandet av en polisanmälan påverkar det fortsatta utredningsarbetet?

1.3 Definitioner av begrepp

I detta avsnitt definieras begrepp som kommer användas löpande i detta examensarbete för att klargöra vad författarna avser med dessa begrepp.

1.3.1 Barn

Barn används i detta examensarbete för alla personer under 18 år i enlighet med den definition som återfinns i artikel 1 i FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnombudsmannen 2019).

1.3.2 Våld mot barn

FN:s barnrättskommitté definierar våld mot barn som alla former av fysiskt och psykiskt våld som är avsett att orsaka en viss grad av smärta eller obehag för ett barn. Definitionen innebär även andra former av våld såsom övergrepp, sexuella övergrepp samt vanvård eller försummelse (Barnombudsmannen 2014). Inom ramen för detta examensarbete kommer främst barnmisshandel av fysisk karaktär behandlas med anledning av att det är den form av våld som är straffbar enligt lag och således möjlig för socialtjänsten att rapportera till polisen. Begreppen våld mot barn och barnmisshandel kommer användas synonymt i arbetet.

1.3.3 Barnahus

Barnahus finns till för barn som utsatts för misshandel eller sexuella övergrepp och är en plats där olika aktörer såsom socialtjänsten, polisen, åklagare, läkare och barn- och ungdomspsykiatri samråder och samverkar kring dessa barn samt har möjlighet att konsultera varandra. Samrådsmöten hålls ofta i ett inledande skede av både den sociala utredningen och brottsutredningen för att planera hur de olika aktörerna ska arbeta vidare. Genom samarbetet i barnahus kan de olika utredningarna och insatserna som omger barnet samordnas i syfte att barn som utsatts för brott ska slippa slussas runt mellan olika myndigheter och aktörer och istället erbjudas en trygg plats, i en svår situation. I ett barnahus är miljön barnanpassad där det även finns rum avsedda för läkarundersökningar och samtal men även barnförhållningsrum där de berörda professionella kan följa förhöret via video i ett angränsande rum, i syfte att barnet ska slippa upprepa sin historia flera gånger och till fler personer än vad som är nödvändigt (Barnafrid 2019).

2. BAKGRUND

I detta avsnitt presenteras inledningsvis relevant lagstiftning utifrån studiens valda ämne. Vidare beskrivs sammanfattningsvis socialtjänstens ansvar för att upprätta en polisanmälan vid misstanke om brott mot barn. Avsnittet ger även en inblick i förekomsten av upprättade polisanmälningar utifrån en kartläggning utgiven av Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

2.1 Relevant lagstiftning

Sverige blev 1979 det första landet i världen att förbjuda barnaga (SOU 2001:18). Förbudet regleras framförallt i Föräldrabalkens (SFS 1949:381) 6 kapitel 1 §. Där framgår att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran samt att de inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

Anledningen till att bestämmelsen återfinns i Föräldrabalken och inte i Brottsbalken var att intentionen med lagen var att inte kriminalisera föräldrarna (SOU 2011:18). Barnmisshandel behandlas inte särskilt i Brottsbalken utan faller under bestämmelser gällande misshandel, grov misshandel samt synnerligen grov misshandel vilka regleras av 3 kapitlet 5–6 § Brottsbalken (SFS 1962:700).

Socialtjänstlagen är utformad som en ramlagstiftning, vilket innebär att den utgår från grundläggande riktlinjer och generella mål, vilket lämnar en stor flexibilitet och frihet vid tillämpningen av lagen (Nationalencyklopedin 2018). Av Socialtjänstlagens 5 kapitel 1 § framgår att socialnämnden särskilt ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och främja en gynnsam utveckling. De ska även med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som visat tecken på en ogynnsam utveckling. Då socialtjänsten vidtar åtgärder som rör barn ska alltid barnets bästa särskilt beaktas, vilket framgår av 1 kapitlet 2 § Socialtjänstlagen. Av 11 kapitlet 2 § Socialtjänstlagen framgår även att en utredning av barns skydd eller stöd från att den inleds ska vara slutförd senast inom fyra månader (SFS 2001:453).

Sekretess råder inom socialtjänsten för uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Uppgifter som rör enskilda får inte röjas om det inte står klart att så kan ske utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Sekretessen regleras av 26 kapitlet 1 § Offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400). Av

samma lag framgår dock att socialtjänsten i sitt arbete får lov att lämna uppgifter till polis- eller åklagarmyndigheten vid misstanke om att ett barn utsatts för vissa typer av brott, ett av dessa är misshandel. Denna sekretessbrytande bestämmelse återfinns i 10 kapitlet 21 § Offentlighets och sekretesslagen (SFS 2009:400).

År 1990 ratificerade Sverige FN:s konvention om barnets rättigheter och förband sig därmed juridiskt att följa samtliga artiklar och sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag (Barnombudsmannen 2019). Av artikel 3 framgår att barnets bästa i första hand ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn. Alla barn har enligt konventionens 12:e artikel även en ovillkorlig rätt att uttrycka sin mening och få denna respekterad. Av artikeln framgår att "Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad". Barn har även rätt att skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, vanvård eller utnyttjande, vilket stadgas i den 19:de artikeln i Lag (SFS 2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

2.2 Barnets ålder och mognad i samtal

År 2018 gav Socialstyrelsen ut ett kunskapsstöd *Att samtala med barn* som riktar sig till de som möter och samtalar med barn inom exempelvis socialtjänst i syfte att öka barns rätt att komma till tals och öka deras möjlighet till delaktighet (Socialstyrelsen 2018). I detta kunskapsstöd framställer Socialstyrelsen att barnets mognad är av betydelse för dess möjlighet till deltagande och att kunna uttrycka sin mening och sina upplevelser i samtal, där en bedömning av denna mognadsnivå är av stor vikt (Socialstyrelsen 2018). Av informationsfoldern framgår även att små barn så långt ned i åldrarna som mellan 0–2 år har en förmåga att bilda egna åsikter, även om de inte har möjlighet att uttrycka dessa genom verbal kommunikation. De hänvisar till barnrättskommittén som hävdar att för att fullt verka för barnets rätt att få komma till tals, krävs det att icke-verbal kommunikation som lek, ansiktsuttryck och kroppsspråk erkänns och respekteras (Socialstyrelsen 2018).

Det framgår även att yngre barn i förskoleålder lätt kan bli missförstådda på grund av ett begränsat ordförråd i kombination med en brist på tidigare livserfarenheter, vilket gör att de har svårt att beskriva sina upplevelser. Kunskapsstödet framhåller dock att barn i åldern två till tre år kan beskriva upplevda händelser även om dessa ägde rum för flera månader eller så långt som ett år tillbaka även om dessa minnen i så ung ålder senare ofta glöms bort (Socialstyrelsen 2018). Socialstyrelsen beskriver att barn i tre till fyra års ålder i samtal kan ge tillförlitlig information utifrån sina erfarenheter om samtalet med barnet genomförs på ett tillförlitligt och noggrant sätt. Socialstyrelsens stöd beskriver även att barn vid fyra års ålder ofta kan berätta om det som det varit med om på ett mer detaljerat och sammanhängande sätt, men att erfarenheterna kan bli svåra att sätta ord på om barnet inte får möjlighet att berätta om dessa kort efter att de hänt (Socialstyrelsen 2018).

2.3 Socialtjänstens ansvar för att upprätta polisanmälan

Socialstyrelsen gav 2012 ut informationsfoldern *Socialnämndens ansvar för polisanmälan vid misstanke om brott mot barn*. Foldern riktar sig till socialsekreterare och arbetsledare inom socialtjänsten och syftar till att klargöra ansvaret för att upprätta en polisanmälan samt ge vägledning gällande det handlingsutrymme socialsekreterare har vid övervägande om att upprätta en polisanmälan (Socialstyrelsen 2012).

Av foldern framgår att upprättandet av en polisanmälan vid misstanke om att ett barn utsatts för brott är att betrakta som en möjlighet för socialtjänsten men ingen skyldighet (Socialstyrelsen 2012). Bedömningen av om en polisanmälan är befogad görs utifrån en professionell helhetsbedömning av den information som finns tillgänglig i ärendet. Huvudprincipen är att misstanke om att barn utsatts för brott skyndsamt bör anmälas till polisen om det är till barnets bästa. Om socialtjänsten är osäker på bedömningen bör en kontakt upprättas med polis eller åklagare för att konsultera dessa innan beslutet fattas (Socialstyrelsen 2012).

Skäl för att upprätta en polisanmälan vid misstanke om brott är att barnet har ett behov av skydd, har rätt att få brottet rättssäkert utrett samt eventuellt kan ha rätt till skadestånd i sin roll som brottsoffer. Ytterligare skäl är att rättsprocessen kan ha avgörande betydelse för socialtjänstens bedömning av barnets behov av insatser eller skydd och att en polisanmälan kan bidra till att skydda både det aktuella barnet och andra barn. Upprättandet av en polisanmälan kan även vara till den misstänktes fördel då denne har rätt att få det misstänkta brottet utrett av de rättsvårdande myndigheterna (Socialstyrelsen 2012).

Socialstyrelsen (2012) beskriver att det kan finnas situationer då det, trots huvudprincipen att polisanmäla är mer lämpligt att avvakta med eller avstå från att upprätta en polisanmälan. Ett skäl för ett sådant beslut kan vara att mer information behöver inhämtas då den tillgängliga informationen är för otydlig eller vag. Det kan också röra sig om att det är lämpligare att bedriva ett fortsatt motivationsarbete med barnet då en för snabbt upprättad polisanmälan kan riskera att barnet tar tillbaka sina uppgifter eller vägrar att samarbeta. Det kan vidare vara lämpligt att avstå från en polisanmälan då det misstänkta brottet inträffat för så länge sedan att brottet är preskriberat och det inte längre föreligger något behov av skydd för barnet (Socialstyrelsen 2012).

2.4 Prevalens och polisanmälda brott

I en rapport utgiven av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) år 2011 framgår att det skett en ökning av antalet polisanmälningar gällande misstänkt barnmisshandel av små barn mellan 0–6 år. Ökningen har pågått ända sedan 1980-talet men har varit särskilt markant mellan åren 2005 till 2009. Merparten av ökningen under 00-talet representeras av polisanmälningar som upprättas av personal inom barnomsorgen och socialtjänsten. Rapporten visar därmed på en ökad benägenhet hos socialtjänsten att bryta sekretessen för att upprätta en polisanmälan vid dessa brott. En möjlig anledning till ökningen är att flertalet satsningar genomförts i yrkesgrupper som enligt lag är skyldiga att anmäla misstankar om att barn far illa till socialtjänsten, vilket resulterat i att fler anmälningar inkommer till socialtjänsten som i sin tur anmäler dessa till polisen. En annan möjlig förklaring är att samarbetet mellan socialtjänst och polis förstärkts under början av 00-talet, bland annat genom etableringen av barnahus (BRÅ 2011).

BRÅs undersökning visar att en stor del av ökningen av den misstänkta barnmisshandel som anmäldes till polisen under 00-talet i motsats till tidigare kartläggningar varit av mindre allvarlig karaktär där barnet uppvisade lindriga skador eller inga skador alls. Undersökningen visar därmed på en ökad benägenhet att upprätta en polisanmälan även vid lindrigare former av våld (BRÅ 2011). Trots en ökad benägenhet att upprätta polisanmälningar, visar studier att mindre än tio procent av dessa leder till fällande dom för den misstänkte

våldsutövaren (Annerbäck et al. 2007; BRÅ 2011). Detta faktum visar att ett stort ansvar ligger på andra aktörer utanför rättssystemet, framförallt socialtjänsten att identifiera risker och göra egna bedömningar för att kunna ge det utsatta barnet det skydd och familjen det stöd som de behöver utan att förlita sig på frågan om skuld som är det primära fokuset i polisens arbete (Annerbäck et al. 2007).

3. FORSKNINGSÖVERSIKT

I detta avsnitt presenteras forskning med relevans för studiens syfte och frågeställningar. Inledningsvis presenteras forskning som visar på socialtjänstens svårigheter gällande deras arbete att göra bedömningar samt forskning som beskriver riskbedömningars betydelse i socialtjänstens arbete. Vidare presenteras forskning som beskriver socialsekreterares avvägningar gällande att involvera polisen i sitt arbete då barn misstänks ha utsatts för våld. Avslutningsvis berörs möjligheter och svårigheter i samverkan mellan socialtjänsten och polisen.

3.1 Komplexa bedömningar i Socialtjänstens arbete med barn

Tidigare forskning visar på en komplexitet i att bedöma och fatta beslut i ärenden med barn där det finns misstanke om att våld och försummelse förekommit (Davidson-Arad & Benbenishty 2009; De Bortoli et al. 2016; Hood 2015; López et al. 2015). Samtidigt visar forskning att trots att bedömningar om risk för att barn utsätts för våld och försummelse är en viktig del i utredningen existerar det mycket lite forskning inom detta område om hur dessa bedömningar görs (Axberg et al. 2018; De Bortoli 2016). Resultatet från en studie visar att en faktor som försvårar socialsekreterarnas bedömningar i ärenden är när informationen som givits under utredningsprocessen varit tvetydig, ofullständig eller motsägelsefull. Denna problematik ökar komplexiteten vid bedömningar och beslutsfattande genom att skapa en stor osäkerhet i denna process (López et al. 2015).

Faktorer som kan påverka bedömningar och beslutsfattande är de professionellas kompetens och arbetserfarenhet, känslor och tidigare livserfarenheter samt utbildning, vilka kan resultera i att bedömningar och beslut tenderar att bli irrationella (López et al. 2015). Forskning pekar även på flertalet andra faktorer som tenderar att sätta högre press på och försvåra bedömningsprocessen i ärenden som rör barn och unga. Dessa faktorer innefattar socialsekreterares upplevelse av bristande kontroll över händelser under utredningsprocessen, oväntade konsekvenser, samt en intensifiering av problematiken i familjen. Även ärenden med flertalet olika faktorer i relation till problematiken ökade svårigheten att förstå orsakssambandet till densamma (Hood 2015). Axberg m.fl. (2018) redovisar å andra sidan att strukturerade riskbedömningar som statistiskt grundade instrument och skattningsinstrument visat sig vara gynnsamma i att bedöma risker för våld framför professionellas egna individuella bedömningar. Strukturerade riskbedömningsinstrument bidrar till att öka klarheten i utredningar och upptäcka risker samtidigt som de bidrar till att bedömningarna blir mer tillförlitliga.

Liknande resultat återfinns i en artikel som jämför standardiserade riskbedömningsinstrument med bedömningar gjorda av yrkesverksamma med inflytande av egna bedömningar av riskerna där. De standardiserade instrumenten innebar att riskerna först skattades och sedan värderades utifrån den gjorda skattningen, vilket resulterade i en mer objektiv riskbedömning (De Bortoli et al.

2018). Samma artikel pekar på att professionellas bedömningar tenderar att utmana säkerheten i riskbedömningarna då den till skillnad från de standardiserade risk-skattningsinstrument inte fastställer nivån av risk genom enbart skattning. Detta har en benägenhet att ge ett felaktigt resultat av den faktiska risknivån, vilket i sin tur riskerar att sänka nivån av tillförlitlighet i bedömningarna (De Bortoli et al. 2016). I anknytning till detta skriver Axberg et al. (2018) i sin artikel att för hårt strukturerade undersökningsmetoder enbart tenderar att fungera i enskilda fall som passar in i metodens mall, vilket resulterar i att det enbart är faktorer som är enkla att kvantifiera som mäts.

De Bortoli et al. (2016) visar i sin studie att standardiserade instrument utan inblandning av de professionellas individuella bedömningar haft låg acceptans hos de yrkesverksamma. De anser att dessa instrument riskerar att resultera i en ofrivillig regression gällande utvecklingen av professionella bedömningar genom att enbart bedöma risker utifrån formulär och exkluderar därmed de professionellas egna bedömningar. Socialsekreterarna ansåg att detta skulle kunna resultera i konstlade utfall av de faktiska riskerna istället för att som professionell göra en uppskattning av riskernas sammanvävda allvarlighetsgrad (De Bortoli et al. 2016). Dessutom ansåg de professionella att dessa standardiserade bedömningsinstrument riskerade att förenkla verklighetsbilden och reducera barns komplexa situationer med stora behov (De Bortoli 2016).

I studiens resultat framställs professionellas individuella bedömningar kunna bidra till en flexibilitet gällande att bedöma risker. Detta med anledning av att processen för beslutsfattande kan se olika ut i olika ärenden och tillför i anknytning till detta en möjlighet att kunna få en ökad kontextuell förståelse. Denna ökade kontextuella förståelsen kan i sin tur bidra till att inneha ett mer respektfullt och empatiskt förhållningssätt till flertalet olika familjesituationer med dess olika problematik (De Bortoli et al. 2016). Denna förståelse beräknas enligt studien även kunna spela en viktig roll för att kunna samarbeta med familjerna, vilket möjliggör för socialsekreterarna att kunna utbilda föräldrar och engagera sig i dessa familjer på ett positivt och stöttande sätt (De Bortoli et al. 2016).

3.2 Dilemman och avvägningar vid upprättandet av polisanmälan

Tidigare forskning visar samstämmigt att beslutsfattande gällande att kontakta polisen vid misstanke om att ett barn utsatts för våld innebär flertalet dilemman och svåra avvägningar för socialsekreterare (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Sjøbjerg 2017). Olika studier där socialsekreterare intervjuats visar på en osäkerhet kring när en polisanmälan angående våld mot barn bör upprättas (Ellonen & Pösö 2014; Sjøbjerg 2017).

Resultat från en studie visar att socialsekreterare inte är särskilt angelägna om att upprätta polisanmälan när det funnits misstankar om att barn utsatts för våld (Ellonen & Pösö 2014). I en studie som analyserat ärenden i en finsk kommun så rapporterades 32,5 procent av fallen till polisen och procentsatsen där en polisanmälan aldrig blev aktuell var 65,9 procent (Heinonen 2015). Annerbäck et al. (2007) visar i sin studie att socialtjänsten i högre utsträckning anmäler misstänkt misshandel av allvarligare art till polisen. Vid mindre allvarliga fall, där skador inte observerats vidtas åtgärder i mindre utsträckning. Detta blir problematiskt då barn ofta låter bli att eller saknar möjlighet att berätta för utomstående om vad som händer inom familjen. Det är därför av stor vikt att betrakta alla signaler om barnmisshandel som allvarliga varningssignaler för att

barnet kan vara utsatt för en risk (Annerbäck et al 2007). Forskning visar att en majoritet av de barn som misstänks ha utsatts för våld var kända av socialtjänsten sedan tidigare och att upprepade anmälningar gällande oro för dessa barn tidigare hade inkommit (Annerbäck et al. 2007; Heionen 2015).

En omständighet som flertalet studier framställer som försvårande vid bedömningar om att upprätta en polisanmälan var ärenden utan konkreta bevis såsom tydliga skador eller märken på barnet. Ytterligare två faktorer som bidrog till en villrådighet att upprätta en polisanmälan beskrevs vara ärenden där socialsekreteraren enbart hade ett barns utsaga att utgå ifrån samt ärenden med uppgifter om förekomst av mindre allvarligt våld (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Søbjerger 2017). En åtskillnad gällande olika myndigheters tolkning av vad som är till barnets bästa beskrivs i en artikel, särskilt framträdande i fall med mindre allvarligt våld och i fall utan uppenbara bevis, vara en faktor som skapar villrådighet i att upprätta polisanmälningar (Ellonen & Pösö 2014). Studier visar att socialsekreterare i vissa fall anser att en polisiär involvering kan kollidera med barnets bästa (Ellonen & Pösö 2014; Søbjerger 2017). En kollision med barnets bästa kan bland annat uppstå då en rättslig process riskerar att skapa störningar inom familjen. Sådana störningar i familjen kan resultera i svårigheter gällande socialtjänstens fortsatta arbete med familjen, speciellt i de fall då ärendet inte leder till åtal hos polisen (Søbjerger 2017).

Heionen (2015) menar att inget entydigt svar finns gällande vad som utgör en berättigad misstanke om att barn utsatts för våld. Det måste därför definieras i varje enskilt ärende, vilket innebär att den som gör bedömningen behöver använda sig av sitt handlingsutrymme i hög utsträckning. Resultatet av studien visar att de socialsekreterare som mest frekvent upprättade en polisanmälan var de som ansåg att bedömningen av behovet av en brottsutredning är polisens arbete snarare än socialtjänstens. Dessa tog mindre hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och använde sitt handlingsutrymme att göra enskilda bedömningar i mindre utsträckning än övriga (Heionen 2015).

I en studie uttrycker amerikanska socialsekreterare en oro för att involvering av polis kan leda till att polisen fattar snabba och självständiga beslut utan att kommunicera med socialtjänsten. Ytterligare en farhåga som framgår av studien är att polisens mer straffande attityd riskerar att skrämja eller irritera den misstänkte och familjen och resultera i en defensiv inställning hos dem som gör dem mindre benägna att samarbeta. Om familjen intar en sådan position riskerar det att försvåra socialtjänstens fortsatta behandlingsarbete (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005). Reaktionen hos de familjer som inkluderas i utredningar hos både socialtjänsten och polisen innefattar ofta många svåra känslor såsom fiendtlighet, rädsla och skam (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005).

Studier visar på en villrådighet hos socialsekreterare att upprätta en polisanmälan om våld mot barn då de ansåg att deras egna insatser bättre skulle gagna barnets bästa och barnets intresse genom att skydda och stötta barnet framför att en polisutredning skulle inledas (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015). Socialsekreterarna ansåg att polisens arbete snarare kunde framstå som ett straff (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015). Socialsekreterarna i studierna ansåg detta framförallt i ärenden där våldet varit av uppfostrande karaktär, där socialsekreterarna gjorde bedömningen att rådgivning och stöttning till föräldrarna gällande bättre uppfostringsstrategier var mer

gynnsamt för barnet och dess familj och därmed att föredra framför en polisutredning om våld mot barn (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015).

Resultat från en studie visar även att professionella sympatiserar med föräldrar som använder sig utav mildare våld vid enstaka tillfällen som verktyg för att uppfostra sina barn, vilket gör att professionella inte ser föräldrarnas våld som ett syfte att skada sina barn och därför även harmlöst. Detta kan enligt studien påverka frekvensen av polisanmälningar gällande våld mot barn (Ellonen & Pösö 2014). En studie visar att socialsekreterarna ansåg att våld i uppfostringssyfte snarare var ett ärende för socialtjänsten än för polisen och betraktade därför ofta en polisanmälan som en sista utväg (Heinonen 2015). I motsats till detta har annan forskning pekat på att socialsekreterare samtidigt kan resonera kring att upprätta en kontakt med polisen utifrån bedömningen att en fällande dom för föräldrarna skulle kunna hjälpa barnet (Søbjerg 2017). Heinonen (2015) framhåller vidare att en ytterligare orsak till att inte upprätta en polisanmälan kan vara att det trots misstanken om att barn utsatts för våld i uppfostringssyfte inte uppstod någon oro för barnets välbefinnande varpå ett behov av polisanmälan inte ansågs finnas.

I en studie framhöll danska socialsekreterare att helhetssynen är en viktig del av deras arbete då trots att våldet barnet utsatts för är en central aspekt, så är det typiskt sett inte det enda bekymret som dessa barn har. Det är därför av vikt att inte endast betrakta barnet som våldsutsatt och på så vis utesluta andra faktorer. Utifrån det formulerades en farhåga om att det sociala arbetet riskerar att förlora helhetssynen på arbetet med barnet och familjen vid involvering av polis (Søbjerg 2017). Ellonen och Pösö (2014) skriver liknande i sin artikel att socialsekreterare ansåg att milda former av våld gentemot barnet kunde ses som för små ur ett helhetsperspektiv då barnet ofta kunde ha andra bekymmer och psykosociala problem. Detta resulterade i att uppgifter om en förekomst av mindre allvarligt våld gavs mindre betydelse i socialtjänstens utredning.

En studie visade på ytterligare en anledning till att socialsekreterare inte är så angelägna om att upprätta en polisanmälan var att de ville vara säkra på att våld mot barnet hade förekommit och ville ha säkra bevis innan en polisanmälan skulle upprättas (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015). Utöver detta upplever socialsekreterare att konkreta bevis på att våld förekommit inte alltid är så enkla då information ofta kan vara motsägelsefull. Detta anser de framförallt i familjerättsliga ärenden där föräldrar framställer olika syn på händelser där socialsekreterarna ska bedöma vad som är sanning och inte. Denna typ av bedömning anses vara tidskrävande att göra, vilket kan resultera i en fördröjning av att anmäla misstankar om våld till polisen (Ellonen & Pösö 2014).

3.3 Små barns berättande i en juridisk kontext

Cederborg (1998) beskriver de svårigheter små barn har att lämna uppgifter och berättelser i polisförhör som är juridiskt hållbara. För att en berättelse ska anses trovärdig har polisen i uppdrag att i förhör åstadkomma detaljrika, tydliga och sammanhängande berättelser, även då den som förhörs är ett barn. Barnet förväntas således kunna besvara polisens frågor på ett tydligt och sammanhängande sätt för att uppnå en juridiskt trovärdig berättelse. Här uppstår ofta svårigheter då barn utifrån sin ålder och de förutsättningar som ges under polisförhör kan ha svårt att ge detaljerade svar. Istället är deras berättelser fragmentariska och ospecifika. Även barns språk komplicerar berättandet då de kanske till viss del saknar språk eller uttrycker sig på ett annat sätt än vuxna. Då

deras ord inte belyses utifrån exempelvis utvecklingspsykologiska utgångspunkter eller den asymmetriska situation ett polisför innebär blir trovärdigheten av barnets berättelse i en juridisk kontext låg. Som ett led i detta redogör Cederborg (1998) för att små barns ärenden i ytterst liten utsträckning prövas i domstol och risken finns att små barn inte får någon juridisk upprättelse.

3.4 Socialtjänstens polisanmälningar ur polisens perspektiv

Ellonen och Pösö (2014) beskriver i sin artikel att polisutredningarnas huvudsyfte är att undersöka huruvida våldet gentemot barnet har förekommit eller ej. Resultat från intervjuer med poliser inom detta område visar på att de upplever av deras utredningsarbete försvåras i de fall då det uppstår en fördröjning från det att misstankar uppkommit till det att polisanmälningar upprättas (Ellonen & Pösö 2014). Denna fördröjning ledde även till att situationen i familjerna ofta förvärrades och att barnet därmed utsattes för en ännu större risk (Ellonen och Pösö 2014). En sådan fördröjning försvårade även polisernas anskaffande av bevis i ärendet, vilket kunde resultera i att ord stod mot ord i en senare utredning (Ellonen & Pösö 2014).

En annan anledning som poliserna uppgav som argument för att inte dröja med att upprätta en polisanmälan var att barnets berättelse om våldet, som också är den viktigaste, blev svårare att få fram ju längre tid det hade gått. En fördröjning ur denna aspekt ledde därmed till att polisutredningar oftare bestod av enbart föräldrarnas version (Ellonen & Pösö 2014). Heinonen (2015) redogör i likhet med detta för att föräldrars och andra vuxnas berättelser tillmättes större betydelse än barnets vid socialtjänstens bedömningar av om en polisanmälan bör upprättas. Vidare beskriver Ellonen och Pösö (2014) att poliserna även hade svårt att förstå socialtjänstens bedömning att avvakta med polisanmälan för att samla tillräckligt med bevis för att upprätta en polisanmälan då det är polisens jobb att samla in bevis och sedan utreda om ett brott har begåtts.

3.5 Samverkan mellan socialtjänst och polis

Forskning visar att socialsekreterare generellt är positivt inställda till samverkan med polisen i ärenden som rör våldsutsatta barn och att kontakten dem emellan leder till flertalet positiva konsekvenser (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbberg 2017). Samverkan mellan socialtjänst och polis resulterade enligt en studie i en ökad benägenhet från socialtjänsten att bevilja insatser vilket innebar att barnet erhöll ett starkare skydd. Resultaten visade att kvaliteten i både socialtjänstens och polisens utredningar ökade vid samverkan och att polisiär involvering inte på något ingripande sätt inverkar på socialtjänstens arbete (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005).

Informationsutbyte mellan socialtjänst och polis gör att båda myndigheterna i sitt arbete kan dra fördel av varandras kunskap och styrkor för att på bästa sätt hjälpa det brottsutsatta barnet (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbberg 2017). I en studie uttrycker danska socialsekreterare att etableringen av barnahus och den samverkan som det möjliggör har ökat deras självförtroende i bedömningar och bidragit till en trygghet då de vet vart de kan vända sig för att be om hjälp och råd (Søbberg 2017). Att socialtjänsten och polisen arbetar tillsammans ses i tidigare forskning även som en möjlighet att på ett kraftfullt sätt signalera att misshandel av barn inte är acceptabelt och anses understryka allvaret i situationen (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbberg 2017).

Johansson (2011) menar dock att det vid samverkan mellan socialtjänst och polis inom ramen för barnahus tenderar att uppstå ett spänningsförhållande mellan straffrättslig logik och behandlingslogik, där de skilda logikerna tävlar om tolkningsutrymmet. Behandlingslogiken symboliseras av socialtjänstens uppdrag att verka för barnets behov av stöd och skydd och präglas av idéer om helhetssyn och behandlingstänkande utan att primärt fokusera på brottsmisstanken. Polisen å sin sida bedriver i enlighet med den straffrättsliga logiken en förundersökning om brott med brottsmisstanken i fokus. Spänningsförhållandet mellan den straffrättsliga logiken och behandlingslogiken medför enligt Johansson komplicerade bedömningar av barnets bästa genom skilda avvägningar utifrån olika intressen. Beslutsfattande påverkas således av vilken logik som ges företräde framför den andra (Johansson 2011).

Johansson (2011) menar att socialtjänsten utifrån den ramlagstiftning som reglerar densamma har ett större tolknings- och handlingsutrymme än polis och åklagare, vilket även innebär att deras utrymme att påverkas är större. Hon framför att behandlingslogiken i högre utsträckning ger vika för den straffrättsliga logiken och att socialtjänsten i större utsträckning övertagit den straffrättsliga logiken i sitt arbete. Ett sådant skifte av logik riskerar att medföra en juridifiering av det sociala arbetet genom att de idéer som representeras i socialtjänstens arbete i form av helhetssyn, frivillighet, integritet, samarbete och behandlingstänkande får stå tillbaka för den straffrättsligt inriktade logiken och de intressen som styr densamma. En liknande oro uttrycks bland socialsekreterare i en annan studie (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005). I ytterligare en studie lyfts oron för att förlora helhetsperspektivet på det utsatta barnets situation (Søbjerg 2017).

Heinonen (2015) framhåller att det är av vikt att socialtjänsten inte tar på sig polisens jobb att bedöma behovet av en brottsutredning och värdera bevis. Av resultatet i studien framkommer att det förekommit att socialsekreterare utan att ta kontakt med polisen själva bedömt att en brottsutredning ej kan genomföras exempelvis på grund av att barnets berättelse ändrats över tid, det inte finns några fysiska skador och inte heller vittnen till händelsen. Denna typ av resonemang utgör enligt Heinonen (2015) en risk för att barn utsätts för upprepat våld om för stor vikt läggs vid att leta efter tillräckliga bevis.

Ytterligare forskning om samverkan mellan Socialtjänst och polis ger stöd för Johanssons (2011) resonemang då den visar att socialsekreterare som arbetar tillsammans med polisen omedvetet riskerar att i högre utsträckning börja tillämpa de straffrättsliga normerna gällande exempelvis beviskrav. Heinonen (2015) uppmärksammar dock ett behov av ökad samverkan mellan Socialtjänsten och polisen för att fastställa rollfördelningen dem emellan. Ett behov framhålls även av tydliga och konsekventa riktlinjer och stöd i beslutsprocessen för när en polisanmälan behöver upprättas.

4. TEORI

I detta avsnitt presenteras den teoretiska referensram som användes för att analysera det empiriska materialet i detta examensarbete. Avsnittet presenterar inledningsvis Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater och deras

handlingsutrymme. Vidare presenteras teorier om etiskt handlande utifrån normativ etik.

4.1 Gräsrotsbyråkrati

Det teoretiska begreppet Street-Level Bureaucracy (till svenska översatt gräsrotsbyråkrati) användes först i en teori utformad av den amerikanska statsvetaren Michael Lipsky. Han gav 1980 ut boken *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. Boken gavs av originalförfattaren ut i en uppdaterad utgåva 2010, vilken kommer refereras till i detta avsnitt.

4.1.1 Gräsrotsbyråkrater

Gräsrotsbyråkrater definieras som offentligt anställda som inom ramen för människobehandlande yrken i sitt dagliga arbete står i nära kontakt med medborgarna och som har en stor handlingsfrihet i genomförandet av sitt arbete. Exempel på yrkesgrupper som kategoriseras som gräsrotsbyråkrater är lärare, poliser och socialsekreterare. Gräsrotsbyråkrater är således de offentliga organisationernas ansikte utåt och de som i första hand har den direkta kontakten med klienter. De klientrelationer som gräsrotsbyråkraterna har är till stor del att betrakta som ofrivilliga då gräsrotsbyråkraten förser medborgarna med viktiga tjänster som de på grund av monopol eller brist på pengar inte kan få någon annanstans. Lipsky (2010) menar vidare att gräsrotsbyråkraten ofta saknar förutsättningar att genomföra sitt arbete enligt dess ursprungliga ideal på grund av arbetsrelaterade strukturella begränsningar.

4.1.2 Gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme

Lipsky (2010) framför att handlingsutrymme är ett relativt begrepp vilket innebär att en del gräsrotsbyråkrater har större handlingsutrymme än andra. Lipsky menar att gräsrotsbyråkrater generellt i sin professionella roll innehar ett stort handlingsutrymme då de gör bedömningar och fattar beslut gällande de personer de kommer i kontakt med. Lipsky (2010) menar att ett stort handlingsutrymme är karaktäriserande för gräsrotsbyråkraters arbete och det är enligt teorin inte möjligt att alltför snävt kringskära detta och detaljstyra arbetet. Detta då deras arbete inbegriper mänskliga dimensioner, vilka kräver flexibla bedömningar som görs med medkänsla för de särskilda omständigheterna då människor inte är förutsägbara och har olika behov och livssituationer. Detta innebär att gräsrotsbyråkraters bedömningar är alldeles för komplexa för att ersättas av maskiner och kan således inte reducera sitt eget ansvar att ge mottagaren ett lämpligt stöd som avhjälper deras problematik. Denna typ av situationer är enligt Lipsky (2010) därför inte möjliga att reducera till formaliserade regler och riktlinjer, varför gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme vid beslutsfattande kommer att förbli stort.

Samtidigt som Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkraterna innehar ett stort handlingsutrymme är de i sitt arbete styrda av olika former av regler, lagar, förordningar och policys vilka definieras politiskt och administrativt. De är även styrda av de kategorier av tjänster vilka mottagarna kan tilldelas i organisationen. Gräsrotsbyråkrater besitter därför en svår roll då de å ena sidan behöver bemästra en flexibilitet och medkänsla för de klienter de möter och säkerställa en respektfull mellanmänsklig interaktion, vilket är det fundamentala i deras arbete. Å andra sidan behöver de förhålla sig till de regelverk som styr arbetet. Det är i denna balansgång mellan de fria bedömningarna och det styrda arbetet som handlingsutrymmet konstrueras (Lipsky 2010).

Något som försvårar denna dubbla roll är att arbetet ofta präglas av en hög arbetsbelastning där den anställde förväntas hantera ett stort antal ärenden. De behöver förhålla sig till motstridiga organisatoriska mål och har många gånger otillräckliga resurser till sitt förfogande vid beslutsfattande. Gräsrotsbyråkrater behöver ofta fatta snabba beslut i en kontext där de inte har tillgång till varken tillräckligt med tid eller information. De arbetar med en hög grad av osäkerhet vid beslutsfattande då beslut gällande människor ofta är komplext (Lipsky 2010).

Lipsky (2010) menar därför att gräsrotsbyråkrater med grund i denna komplexa roll utvecklar egna mönster i sitt arbete för att göra förutsättningarna för sitt arbete hanterbara. De skapar således egna policys för sitt arbete. Lipsky (2010) menar dock att gräsrotsbyråkraters individuella bedömningar och deras ansvarighet gentemot människor motsätter sig gräsrotsbyråkraters ansvar gentemot organisationen när det kan förekomma bedömningar om stöd och insatser som inte ges utifrån riktlinjer. Vidare beskriver Lipsky hur organisationer i syfte att göra handläggare mer pålitliga i bedömningar och minska risken för oförutsägbarhet, upprättar manualer. Lipsky (2010) skriver att policies och riktlinjer sätts upp i organisationer för att öka förutsägbarheten och ansvaret gräsrotsbyråkraten har gentemot klienter i syfte att öka kvaliteten av organisationens service. Samtidigt kan dessa upprättade riktlinjer och policies tendera att underminera snarare än att öka kvaliteten av den service verksamheten tillhandahåller (Lipsky 2010).

Samtidigt beskriver Lipsky (2010) att sådana manualer och riktlinjer emellertid kan vara nödvändiga att upprätta i organisationer där tjänstemäns handlingsutrymme tenderar att resultera i en orättvis behandling av klienter. Ur detta perspektiv menar Lipsky (2010) att riktlinjer och manualer kan reducera orättvisan. Baksidan av upprättande av manualer för att bedöma klienters behov beskrivs även genom ett exempel där sjukhus utvecklat bedömningsinstrument för att prioritera patienters behov i syfte att optimera tillgängliga resurser. Samtidigt som de optimerade de tillgängliga resurserna reducerade de även de observationer och bedömningar som sjuksköterskorna självständigt hade förmåga att göra över patientens symtom och behov (Lipsky 2010).

4.2 Normativ etik

Den normativa etiken vill genom ett systematiskt och kritiskt sökande finna svaret på vilka moraliska utgångspunkter människor tillämpar då de ska lösa praktiska problem. Det vill säga enligt vilka moraliska principer olika individer bör handla och resonera för att fastställa om en handling är att betrakta som rätt eller fel (Blennberger 2005). Inom normativ etik finns flertalet olika resonemangsmodeller som kan vägleda personer i sådana situationer (Thorsén 2016). Teorin kring etik är omfattande och berör många olika delar av etiska avvägningar och handlanden. Vi har därför med utgångspunkt i det empiriska materialet som samlats in valt att fokusera på tre olika resonemangsmodeller vilka presenteras i detta avsnitt; konsekvensetik, pliktetik och situationsetik.

4.2.1 Konsekvensetik

Den brittiske filosofen Jeremy Bentham, en av förgrundsgestalterna till konsekvensetiken definierade en princip som han namngav nyttoprincipen. I enlighet med denna princip menade Bentham att varje människa bör handla på ett sådant sätt att det resulterar i den största möjliga nyttan för så många människor

som möjligt. Han menade följaktligen att en handlings etiska riktighet bestäms utifrån de konsekvenser en handling får. Det vill säga, en handling är inte ond eller god i sig själv utan en handling är god om den medför så goda konsekvenser som möjligt för så många som möjligt (Bentham 2011).

Blennerger beskriver att en person vid en konsekvensetisk bedömning har till uppgift att i den givna situationen göra en uppskattning om vilka de sannolika konsekvenserna av handlingen kommer bli. Utefter en sådan bedömning bör en person handla på ett sådant sätt att handlingen resulterar i de bästa konsekvenserna. En konsekvensetisk bedömning är dock inte helt enkel att göra och medför en osäkerhetsfaktor då en handling inte alltid leder till de konsekvenser som framstår som sannolika då beslutet fattades. En handling kan trots att en konsekvensetisk bedömning gjorts alltid leda till oförutsedda konsekvenser som den som utför handlingen inte kan påverka eller kunnat förutse. Då en konsekvensetisk beslutsmetod används har dock de faktiska konsekvenserna av en handling en underordnad betydelse då en handling fortfarande anses ha varit rätt med hänvisning till den information och prognos som var tillgänglig i situationen då beslutet fattades (Blennerger 2005).

4.2.2 Pliktetik

“Plikten är en handlings nödvändighet av aktning för lagen” är så Immanuel Kant skulle beskriva en av pliktetikens inriktning till etiskt handlande (Kant 1997). Kants teori om pliktetik inbegriper tanken om att det moraliska värdet befästs av den utförda handlingen i sig själv (Kant 1997). Detta innebär att den verkan eller konsekvens en handling får inte tillmäts någon betydelse för om handlingen är rätt eller orätt, utan det är viljandets princip enligt vilken handlingen utförts som bestämmer handlingens rättfärdigande eller orättfärdigande (Kant 1997). Kants teori om pliktetiken utgörs av två olika grundprinciper där den första inbegriper det mänskliga värdet där människan ska behandlas som ett mål i sig själv och inte enbart som ett medel (Kant 1997). Den andra principen utgår ifrån att den regel som en handling utgår ifrån ska kunna generaliseras där alla andra ska kunna utgå från samma regel och handla på samma sätt (Kant 1997). Dessa två principer förtydligar i praktiken att Kants teori av pliktetiken där det goda inte utgörs av de konsekvenser handlandet får utan utifrån det goda i handlingen själv där det är vår plikt att handla så som plikten eller regeln kräver (Kant 1997).

Håkan Thorsén skriver i sin bok om *Människosyn och etik* att de plikter en pliktetiker ska leva efter eller följa dock kan hamna i konflikt med varandra där denne kan behöva rangordna plikterna och prioritera vilken av dessa hen ska lyda efter (Thorsén 2016). Detta görs utifrån tre olika vägledningsmodeller, *pliktetik av regeltyp*, *pliktetik av situationstyp* och *pliktetik av modifierad typ*. I den förstnämnda vägledningsmodellen är plikt alltid plikt där ingen hänsyn tas till särskilda faktorer i en situation. Alla handlingar bedöms enligt denna modell alltid som lika där det oberoende av situation exempelvis alltid är rätt att tala sanning och alltid fel att ljuga (Thorsén 2016). Det två efterföljande vägledningsmodellerna utgår från att en handlings rättfärdighet är beroende av vilken situation som råder och kan därmed resultera i att en plikt vid en situation inte nödvändigtvis prioriteras lika högt i en annan (Thorsén 2016). Denna typ av etiska övervägande utifrån situation beskrivs närmare i avsnittet nedan.

4.2.3 Situationsetik

Varje människa och varje situation där människor ställs inför ett val är unik, vilket även påverkar möjligheten att göra etiskt korrekta överväganden. Inom situationsetik beskrivs att det med hänsyn till att ingen situation är den andra lik, även om situationer ibland kan likna varandra inte är möjligt att avgöra huruvida en handling är rätt eller fel utifrån generella handlingsprinciper eller på förhand definierade regler för handlandet. Pliktetik blir därför enligt en situationsetiker omöjligt att följa villkorslöst. Vidare går det inte heller till fullo att förlita sig till de förväntade konsekvenserna då verkligheten, såsom vi känner den inte alltid är beständig och det blir därför svårt att på förhand vara säker på vad konsekvenserna av en handling kommer bli. Inom situationsetiken framhävs istället att individen, när denne står inför ett val har ett ansvar att i den specifika situationen pröva sig fram till vilken handling som anses vara den rätta i just den situationen. Detta innebär att de moraliska ställningstagandena inför ett beslut ständigt behöver prövas utifrån situationens beskaffenhet (Koskinen 1993).

5. METOD

I detta avsnitt presenteras arbetets metodologiska överväganden, vilka metoder som användes samt fördelar respektive nackdelar med dessa. Avsnittet redovisar även vilken forskningsansats som antogs i studien och hur studien genomfördes. Slutligen presenteras vilka forskningsetiska övervägande som gjordes och hur den insamlade empirin bearbetades och analyserades.

5.1 Kvalitativ metod

Denna studie utgörs av olika metoder som karakteriseras av kvalitativ forskningsmetodik. En fördel med en kvalitativ ansats är att personen som genomför en studie kan få en fördjupad insikt i och förståelse av människors tankar och resonemang kring sin upplevda verklighet (Bryman 2018). För att åstadkomma en sådan fördjupad förståelse har semistrukturerade intervjuer använts som metod i detta examensarbete.

Studien antar en abduktiv forskningsansats vilket innebär att författarna rört sig mellan teori och empiri under arbetets gång. En abduktiv ansats kan beskrivas som en kombination av såväl en induktiv som en deduktiv ansats (Aspers 2011). Frågorna i intervjuguiden utformades till viss del utifrån Michael Lipskys teori om handlingsutrymme, vilken utifrån sin relevans för studiens ämne valdes innan intervjuprocessen påbörjades. Författarna förhöll sig vid intervjutillfällena öppna till intervjupersonernas svar i syfte att inte styra dem mer än utifrån den upprättade intervjuguiden. I enlighet med den abduktiva forskningsansatsen kompletterades studien utifrån vad som framkom i det empiriska materialet med ytterligare teorier och relevant forskning. Detta för att även nå en mer djupgående förståelse av vad som formar intervjupersonernas upplevelser och världsbild (se Bryman 2018). Även studiens syfte korrigerades något under arbetets gång då det ursprungliga syftet var att undersöka specifikt socialsekreterares resonemang. Utifrån att även personer med andra, om än liknande yrkestitlar visade intresse för att delta reviderades syftet till att undersöka yrkesverksamma inom utredningsenheter för barn och unga. Detta utifrån förhoppningen att nå en mer mångfacetterad förståelse av ämnet. I efterhand är vi som författarna till viss del kritiska till detta beslut då vi under arbetets gång kom till insikt om att ett mer

riktat fokus på endast socialsekreterare hade kunnat resultera i att studien upplevts mer stringent och sammanhållen i sin framtoning.

En kvalitativ studies trovärdighet ökar genom att anta ett transparent förhållningssätt gällande tillvägagångssättet och de olika avvägningar som gjorts under arbetets gång (se Bryman 2018). Författarna har därför i detta metodkapitel ämnat att så tydligt och genomskinligt som möjligt redogöra för processen gällande såväl urval som tillvägagångssätt. Vidare redogörs det i avsnittet för hur författarna resonerat kring val av metod och genomförandet av datainsamling.

5.2 Förförståelse

Enligt Aspers (2011) utgörs förförståelsen av den kunskap som den som genomför en studie har innan studien påbörjas. Aspers menar vidare att en förförståelse i någon form är ofrånkomlig och att den ofta är nödvändig för att åstadkomma en förståelse för det som studeras. Båda författarna har egen erfarenhet av barn- och ungdomsutredningar inom socialtjänsten, dels utifrån verksamhetsförlagd utbildning men även genom yrkeserfarenhet. Genom dessa erfarenheter växte författarnas intresse för arbetets valda ämne. Aspers (2011) menar å ena sidan att egen erfarenhet av det fält som studeras kan vara en fördel då den som genomför studien bättre kan förstå de motiv intervjupersonerna framställer eller vad dessa värderar. Å andra sidan kan egen erfarenhet göra det svårare att betrakta det som studeras opartiskt eller med andra glasögon. Författarna har under arbetets gång varit medvetna om att den förkunskap som de besitter kan riskera att påverka studiens resultat. Med anledning av detta har författarna iakttagit en särskild medvetenhet kring att försöka behandla materialet opartiskt. Författarna förhöll sig kontinuerligt öppna till nya infallsvinklar och att den kunskap som ryms inom förförståelsen inte nödvändigtvis överensstämmer med de resultat som framkommit.

5.3 Litteratursökning

För att hitta tidigare forskning med relevans för studiens syfte och frågeställningar har sökningar genomförts i sökdatabaserna Libsearch, Sociological abstract samt SwePub, vilka varit tillgängliga via Malmö Universitets hemsida. Följande sökord användes: våld mot barn, socialtjänst, polisanmälan, beslutsfattande, barnahus, child abuse, social service, police report, decision making, child care protection, assessment of risk, attitudes, maltreatment, judgment och Sweden. Sökorden kombinerades på olika sätt för att finna så många resultat som möjligt med relevans för studien. Sökningen avgränsades till vetenskapligt granskade artiklar (peer reviewed) och till artiklar publicerade efter 2000-talets början för att undvika att resultatet i artiklarna är föråldrat. I enlighet med studiens abduktiva forskningsansats kom, utifrån intervjupersonernas svar ytterligare en artikel att bli intressant för studien. Denna artikel är av tidigare datum men författarna valde ändå att inkludera denna utifrån dess relevans för ämnet.

Författarna upplevde att det var relativt lätt att finna artiklar gällande socialtjänstens arbete med våldsutsatta barn eller barnavårdsutredningar generellt. Det var dock vid litteratursökningen svårare att finna artiklar och litteratur som specifikt berör socialtjänstens bedömningar vid upprättande av polisanmälan. Merparten av forskningen som inkluderats utgörs av internationella artiklar medan litteratur utformad i en svensk kontext till största del består av rapporter, vilka på grund av sin vetenskapliga status behandlats i arbetets bakgrundskapitel.

5.4 Urval och dess tillvägagångssätt

Urvalet i denna studie gjordes genom två olika urvalsnivåer. Den första urvalsnivån inbegrep ett *kontexturval* som innebär att enheter väljs utifrån deras heterogena eller homogena kontexter (se Bryman 2018). Kontexturvalet i denna studien utgjordes av ett *målstyrt urval* som innebär att exempelvis organisationer, personer, avdelningar väljs utifrån deras relevans och möjlighet att besvara studiens syfte och frågeställningar (se Bryman 2018). Närmare bestämt användes ett *kriteriestyrt urval* som är en form av målstyrt urval där enheterna valdes strategiskt utifrån att de uppfyllde vissa kriterier för att kunna besvara forskningsfrågorna (se Bryman 2018), vilket ses som en fördel. Utifrån detta valdes utredningsenheter för barn- och unga inom socialtjänsten då deras arbetsområde samt arbetsuppgifter bäst ansågs kunna besvara syfte och frågeställningar.

En andra nivå av urval gjordes gällande valet av vilka enheter samt personer inom dessa som skulle tillfrågas att delta i studien. Denna nivå av urval beskrivs av Bryman (2018) som *urval av deltagare*. Detta urval gjordes genom ett *bekvämlighetsurval* som innebär att enheter och personer som fanns tillgängliga för författarna av studien tillfrågades om att delta i studien (se Bryman 2018). Bekvämlighetsurvalet gjordes genom att författarna använde sig av sitt eget kontaktnät i form av sina egna arbetsplatser för deltagande i studien. Denna form av urval valdes med hänsyn till tidsramen för genomförandet av arbetet, då ett bekvämlighetsurval är tidseffektivt genom att inga nya kontakter behöver upprättas (se Bryman 2018). Författarna iakttog under arbetet en observans då det underlag som ett målstyrt urval samt ett bekvämlighetsurval resulterar i inte kan anses representativa för en population då det endast utgörs av de personer som uppfyller vissa kriterier och som redan funnits tillgängliga för författarna (se Bryman 2018).

I ett första skede kontaktades respektive enhetschefer för de två enheter som varit aktuella för studien för att inhämta samtycke till att utföra studien i verksamheten. Valet av två enheter framför en gjordes utifrån resonemanget att inte skapa en belastning på en och samma arbetsplats genom att samtliga intervjupersoner skulle avsätta tid för intervju och därmed skapa stress hos de anställda och arbetsplatsen i stort. Därefter utgick en förfrågan till samtliga anställda på arbetsplatserna om deltagande, där de som var intresserade av att delta uppmanades kontakta författarna per mail eller telefon i enlighet med uppgifterna i informationsbrevet (se Bilaga 1, Informationsbrev). De ombads då kontakta den av författarna som inte är verksam på arbetsplatsen för att möjliggöra att intervjupersoner hålls anonyma författarna emellan. Författarnas forskningsetiska ställningstagande gällande att intervju svar från anställda på de egna arbetsplatserna utgjort det empiriska materialet i studien beskrivs närmare i avsnittet *forskningsetiska överväganden*.

Urvalet resulterade i totalt sex intervjupersoner som fann ett intresse att delta i studien. Med hänsyn till detta tillvägagångssätt gjordes inget aktivt urval av specifika intervjupersoner som deltog i denna studie. Sex intervjupersoner är ett relativt lågt antal och resultatet kan därmed i likhet med vad Bryman (2018) beskriver inte generaliseras eller antas vara representativt för hela den population som studien uttalar sig om.

En diskussion kan även föras om att kravet om frivillighet inte uppnås till fullo då författarna tillfrågade kollegor från sina arbetsplatser om deltagande i studien, då de kan känna ett tvång om att ställa upp för sin kollega. För att tillförsäkra att kravet om frivillighet skulle uppnås i största möjliga mån kontaktades därmed samtliga anställda på enheterna för en förfrågan om deltagande istället för att aktivt tillfråga enskilda personer om intresse att delta.

5.5 Metodval och tillvägagångssätt

I detta avsnitt redogörs för den metod och det tillvägagångssätt som använts vid insamlingen av studiens empiri samt dess möjligheter och begränsningar.

5.5.1 Semistrukturerade intervjuer

Då studiens syfte och dess frågeställningar strävar efter att nå en djup förståelse genom fylliga och detaljerade svar från intervjupersonerna genomfördes datainsamlingen med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer karaktäriseras av att en intervjuguide upprättas med olika teman som skall beröras under intervjun (se Bryman 2018). Genom semistrukturerade intervjuer har intervjupersonerna ett stort utrymme att uttrycka sig och formulera sina svar, vilket är en fördel i en kvalitativ studie (se Bryman 2018).

5.5.2 Intervjuguide

En intervjuguide vid semistrukturerade intervjuer innefattar en lista med frågeställningar som berör olika teman som ska syfta till att generera svar med relevans för studiens syfte och frågeställningar (Bryman 2018). Intervjuguiden för denna studie utgjordes likt Brymans definition av en intervjuguide av olika teman med tillhörande frågeställningar som författarna ansåg var relevanta för att besvara studiens frågeställningar. Författarna eftersträvade vid intervjuerna en lyhördhet samt en flexibilitet gällande att ändra ordningen på dessa frågor samt att ställa följdfrågor utifrån vad intervjupersonen berättade, vilket är en fördel med intervjuguide som inte är alltför strikt utformad. Detta för att nå en djupare förståelse och ge intervjupersonerna möjlighet att utveckla sina svar (se Bilaga 2, Intervjuguide).

5.5.3 Telefonintervjuer

De semistrukturerade intervjuerna genomfördes genom telefonintervjuer. Mer om varför just telefonintervju valdes som datainsamlingsmetod presenteras under avsnittet *forskningsetiska övervägande*. Fördelar med att använda telefonintervju som verktyg vid datainsamlingen beskrivs av Bryman (2018) vara att utförandet av intervjuer via telefon är både kostnadseffektivt och tidsbesparande då det annars kan vara svårt att få tag på personer som vill delta i studien.

Telefonintervjuer kan även bidra till att intervjupersonerna känner sig mer trygga och kan känna att det är lättare att besvara frågor som för dem kan vara känsliga jämfört om intervjun hade skett genom ett fysiskt möte mellan intervjuaren och intervjupersonen (se Bryman 2018).

En nackdel med telefonintervjuer är dock att intervjuarna går miste om det kroppsspråk och den mimik intervjupersonen innehar under själva intervjun som kan vara viktiga för att förstå hur intervjupersonen upplever intervjun eller reagerar på de frågor som ställs under intervjun (Bryman 2018). Vidare kan störningar av elektroniken som används under inspelning utgöra ett problem som kan påverka intervjun samt intervjupersonen (se Bryman 2018).

5.5.4 Inspelning av intervjuer

För att möjliggöra en djupgående analys av intervjupersonernas svar spelades samtliga intervjuer in. Inspelningen av intervjuerna skedde genom en applikation som nedladdades till våra privata mobiltelefoner. Att spela in intervjuer är en gynnsam metod gällande datainsamling genom intervjuer då det bland annat underlättar en noggrann analys samt bidrar till att förbättra författarnas minne av vad som framgick under intervjun, samt att risken för missförstånd reduceras (se Bryman 2018). Vidare kan inspelning av intervjuer bidra till ett ökat fokus på intervjupersonen och dennes svar då intervjuledaren besparas behovet av att skriva anteckningar under intervjun (se Bryman 2018). Nackdelarna med att intervjuer spelas in kan enligt Bryman (2018) vara att intervjupersonerna kan hämmas av inspelningsutrustningen samt att det finns en risk att alla intervjupersoner inte önskar att intervjun spelas in (se Bryman 2018). Intervjupersonerna ringdes först upp på avtalad tidpunkt där författarna inledde intervjuerna med information som uppfyller informationskravet, samtyckeskravet samt nyttjandekravet utifrån de forskningsetiska aspekter som råder. Efter denna information givits informerades intervjupersonerna om att inspelningen påbörjades och applikationen i våra elektroniska enheter startades.

5.6 Bearbetning och analys

I detta avsnitt beskrivs hur det empiriska materialet bearbetats och analyserats genom transkribering och tematisering samt dess fördelar och nackdelar.

5.6.1 Transkribering

Det insamlade materialet från intervjuerna bearbetades genom en transkribering av intervjuernas innehåll. Att transkribera insamlat material innebär att forskaren skriver ut de inspelade intervjuerna i dess exakthet för att sedan kunna analysera materialet (Bryman 2018). Transkriberingen påbörjades samma dag som intervjun ägde rum och genomfördes av den författare som hållit i intervjun. Därefter avidentifierades det transkriberade materialet innan den andra författaren gavs tillgång till materialet. Anledningen till detta tillvägagångssätt redogörs för i avsnittet *forskningsetiska överväganden*.

Fördelar med att transkribera inspelade intervjuer är att intervjun och intervjupersonernas sätt att uttrycka sig kan återges i dess exakthet. Det gör det även möjligt att pausa inspelningen och gå tillbaka och spela upp igen om det är något som forskaren inte hunnit uppfatta eller inte tror sig ha uppfattat korrekt första gången (se Bryman 2018). Negativa aspekter med att transkribera intervjuer är att det är en mycket tidskrävande process där en intervju kan ta flera timmar att transkribera (Bryman 2018). Även om transkribering kan vara en tidskrävande process genomfördes denna av författarna själva. Detta utefter att Bryman (2018) beskriver att felaktigheter kan uppstå om någon annan som inte besitter samma kunskap och erfarenhet utför transkriberingen och riskerar att uppfatta saker fel.

5.6.2 Analysmetod

Efter att transkriberingarna genomfördes och avidentifierades, bearbetade författarna materialet gemensamt. Transkriberingarna lästes först översiktligt för att sedan upprepade gånger genomläsas mer ingående. Vid den ingående läsningen av materialet använde sig författarna av det som Bryman (2018) beskriver som kodning, vilket innebär att nyckelord och kommentarer skrivs i ut i

textens marginal. Genom kodning skapas struktur och ordning i texten och gör det möjligt att på ett strukturerat sätt urskilja vad de olika intervjupersonerna talar om.

Efter att författarna upprepade gånger läst igenom de transkriberade intervjuerna och efter att kodningen genomfördes så sorterades och analyserades materialet genom en tematisk analys. Bryman (2018) beskriver att en tematisk analys är ett av de vanligaste tillvägagångssätten vid analys av kvalitativa data. Författarna utgick från de koder som de fann i materialet och kunde därmed urskilja vad som återkom upprepade gånger i intervjuerna, vilket är ett vanligt tillvägagångssätt vid kodning (se Bryman 2018). Under tematiseringsprocessen gjordes även en avvägning kring kodernas relevans för studiens syfte och frågeställningar, något som enligt Bryman (2018) är viktigt vid tematisering då det faktum att någonting återkommer vid upprepade tillfällen inte nödvändigtvis innebär att det bör betraktas som ett tema. Genom bearbetning i form av noggrann läsning av transkriberingarna och koderna arbetades följande teman fram; *Bedömningar vid överväganden om polisanmälan, Positiva aspekter vid en polisanmälan, Negativa aspekter vid en polisanmälan, Påverkan på socialtjänstens fortsatta utredning samt Beslutsfattande och riktlinjer*. De ursprungliga koderna har i presentationen av resultatet använts som underrubriker i respektive tema.

5.7 Forskningsetiska överväganden

I detta avsnitt beskrivs olika forskningsetiska principer som tagits hänsyn till i genomförandet av studien där Vetenskapsrådets (2017) skrift om God forskningssed har fungerat som utgångspunkt. Vid forskning benämns fyra huvudsakliga etiska principer; *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* som författarna i denna studie har utgått från (Vetenskapsrådet 2017).

5.7.1 Informationskravet

Informationskravet innebär att de personer som omfattas av studien ska informeras om syftet med undersökningen samt att deltagandet är helt frivilligt och att de närsomhelst kan avbryta sin medverkan (Bryman 2018). Intervjupersonerna fick ta del av information kring studiens syfte, att deltagandet är frivilligt och närsomhelst kunde avbrytas utan motivering. Informationen delgavs dels genom det informationsbrev de mottog i samband med förfrågan om intervju samt i inledningen av respektive intervju.

5.7.2 Samtyckeskravet

Bryman (2018) beskriver att samtyckeskravet utgörs av att de som deltar i undersökningen själva har rätt att bestämma om de vill medverka i studien. Det är även av vikt att ett sådant samtycke är informerat. Det vill säga att deltagarna tagit del av den information som omfattas av informationskravet och således vet vad de samtycker till (Svensson & Ahrne 2015). Vid början av intervjun tillfrågades intervjupersonerna om ett muntligt samtycke att delta och till att intervjun spelas in. De informerades även om att de under intervjuens gång när som helst kunde avbryta sitt deltagande.

5.7.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om intervjupersonerna som omfattas av studien ska förvaras på ett sådant sätt att de inte är åtkomliga för obehöriga (Bryman 2018) samt att resultatet ska redovisas så att dessa inte kan identifieras

av utomstående (Svensson & Ahrne 2015). Det empiriska materialet, i form av inspelningar och transkriberingar av intervjuer förvarades på författarnas privata elektroniska enheter, vilka varit försedda med lösenord. Arbetet med materialet skedde i hemmiljö där enbart författarna var närvarande och efter färdigställandet av arbetet raderades allt material i form av inspelningar och transkriberingar. Vetenskapsrådet (2017) framför att personuppgifter såsom exempelvis namn i vissa studier inte är av relevans och därför kan tas bort. Bedömningen gjordes att det var av vikt att skydda intervjupersonernas identiteter då uppgifter rörande arbete med våld mot barn bör ses som känsliga. Intervjupersonernas identiteter behandlades konfidentiellt genom att de tilldelades fiktiva och könsneutrala namn i resultatet för att inte kunna identifieras av utomstående.

Författarna valde efter etiska avvägningar att inte genomföra intervjuer med kollegor från den egna arbetsplatsen. Författarna genomförde istället intervjuerna enskilt med kollegor från varandras arbetsplatser. Med anledning av detta hölls intervjupersonernas identiteter även anonyma författarna emellan, vilket samtliga intervjupersoner informerades om. Transkribering av intervjuerna utfördes och anonymiserades av den författare som genomfört intervjun innan den andra författaren gavs tillgång till materialet. Anledningen till detta ställningstagande grundar sig i att intervjupersonerna skulle känna sig fria att uttrycka sig i sina svar, då studiens ämne kan upplevas som känsligt. Att den som genomför intervjun är känd för personen som intervjuas ansågs av författarna riskera att hämma möjligheten och viljan att berätta om sina egentliga tankar och upplevelser. Något som skulle riskera att påverka studiens resultat genom att minska trovärdigheten i resultatet. Även intervjupersonerna riskerar att påverkas i negativ riktning genom ett sådant tillvägagångssätt genom att exempelvis efteråt känna sig illa till mods i kollegans närvaro med anledning av vad som eventuellt berättats för denne i intervjun.

5.7.4 Nyttjandekravet

Den information som samlades in inom ramen för detta arbete användes enbart för genomförandet av denna studie, vilket ligger i linje med nyttjandekravet som innebär att uppgifter om enskilda som samlas in i forskningssyfte inte får användas för andra ändamål än det avsedda (se Bryman 2018).

5.7.5 Covid-19

Vid tiden då detta examensarbete genomfördes befann sig inte bara Sverige utan stora delar av världen i en ansträngd och extraordinär situation på grund av en världsomfattande pandemi orsakad av virussjukdomen Covid-19. För att minska smittspridningen av viruset utfärdades flertalet restriktioner och rekommendationer av Sveriges regering och Folkhälsomyndigheten. Ett beslut utfärdades av Malmö Universitet i anslutning till att examensarbetet påbörjades. Detta beslut innebar att studenter rekommenderades att inte genomföra fysiska besök på verksamhetsrelaterade organisationer för att inhämta empiri till examensarbetet med hänsyn till smittspridningsrisk. Med anledning av den rådande situationen, ovanstående beslut utfärdat av Malmö Universitet samt risken för smittspridning genomfördes intervjuerna utifrån etiska överväganden via telefonsamtal. För att ge intervjupersonerna möjlighet att välja vad de själva kände sig mest bekväma med erbjöds de att intervjuerna kunde genomföras antingen i form av telefonsamtal eller videosamtal via Skype eller Zoom.

Författarna var under arbetets gång medvetna om att den rådande situationen kunde resultera i en ökad arbetsbelastning för ett flertal samhällsorganisationer, däribland socialtjänsten. Den potentiellt ökade arbetsbelastningen riskerade att uppkomma genom personalbortfall till följd av sjukdom samt att arbetet behövt genomföras på alternativa sätt, exempelvis hemifrån samt resultera i en oviss situation för de anställda. Det är även möjligt att ett flertal sociala problem riskerat att förvärras till sin karaktär på grund av den sociala isolering som många människor befunnit sig i och således kan ha medfört en högre arbetsbelastning.

Utifrån att författarna själva var verksamma inom de enheter som omfattas av studien var de av uppfattningen att arbetsbelastningen inte tenderat att vara högre än innan pandemins utbrott. Författarna noterade även att flertalet klientbesök ställts in på arbetsplatserna som en följd av smittspridningen vilket inneburit att arbetsbelastningen trots den särskilda situationen upplevts som stabil. Utifrån detta gjorde författarna bedömningen att det var forskningsetiskt försvarbart att genomföra studien trots rådande situation. Författarna var vid flertalet tillfällen dessutom noggranna med att poängtera att intervjupersonernas deltagande var helt frivilligt, varpå personer som upplevde att den rådande situationen medförde en stor arbetsbelastning hade möjlighet att avböja medverkan.

5.8 Arbetsfördelning

Arbetet med uppsatsens olika delar genomfördes till största del av författarna gemensamt för att säkerställa att båda stod bakom innehållet i arbetet och på vilket sätt detta disponerades och framställdes för läsaren.

En viss uppdelning av arbetet skedde dock genom att intervjuerna genomfördes enskilt av författarna med utgångspunkt i de forskningsetiska skäl som redogjorts för ovan. Författarna genomförde hälften av intervjuerna vardera. Även arbetet med transkribering av intervjuerna delades upp genom att den författaren som genomförde intervjun även ansvarade för transkriberingen av densamma. Efter att transkriberingen genomfördes skedde bearbetningen av det avidentifierade empiriska materialet gemensamt.

6. RESULTAT OCH ANALYS

I detta avsnitt redovisas resultatet av det empiriska materialet utifrån de olika teman som arbetats fram. Resultatet har analyserats i förhållande till den tidigare forskning som presenterats under avsnittet *forskningsöversikt* samt till studiens valda teorier *gräsrotsbyråkrati* och *normativ etik*. Underlag för analysen har även inhämtats från avsnittet *bakgrund*. Resultatet presenteras enligt fem övergripande teman; *bedömningar vid överväganden om polisanmälan*, *positiva aspekter vid en polisanmälan*, *negativa aspekter vid en polisanmälan*, *påverkan på socialtjänstens fortsatta utredning* samt *riktlinjer och rutiner*.

Totalt sex intervjuer utgör det empiriska underlaget för detta avsnitt. Samtliga intervjupersoner är yrkesverksamma inom utredningsenheter för barn och ungdomar på socialtjänsten. De har alla socionomexamen och har mellan fyra och fjorton års erfarenhet av arbetet. De namn som använts är fiktiva och könsneutrala för att uppnå konfidentialitet för intervjupersonerna.

6.1 Bedömningar vid övervägande om polisanmälan

6.1.1 Individuella bedömningar

Av Socialstyrelsens informationsfolder framgår att bedömningen av om en polisanmälan är befogad ska göras utifrån en professionell helhetsbedömning av den information som finns tillgänglig i ärendet (Socialstyrelsen 2012). I resultatet beskriver flertalet intervjupersoner i likhet med Socialstyrelsens rekommendationer att bedömningar om upprättande av polisanmälan alltid är individuella. De beskriver därför att det är mycket svårt att generalisera kring de avvägningar de gör, då bedömningarna varierar utifrån de specifika omständigheterna i varje enskilt ärende. Heinonen (2015) redogör för att det inte finns något entydigt svar på vad som utgör en berättigad misstanke om att ett barn utsatts för våld, varpå detta därför måste definieras i varje enskilt ärende. Tidigare forskning visar även samstämmigt att beslutsfattande gällande att kontakta polisen vid misstanke om att barn utsatts för våld innebär flertalet dilemman och svåra avvägningar (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Søbberg 2017). Majoriteten av intervjupersonerna säger dock att de inte upplever att bedömningar om huruvida en polisanmälan bör upprättas eller inte är svåra att göra. Detta samtidigt som de lyfter fram flertalet olika faktorer som de tar hänsyn till när de resonerar kring vid en sådan bedömning.

Det är ju inte svartvitt ju man får se det som en skala helt enkelt, där är strömbrytaren av och så är det en gråskala i flera etapper ... alltså vi kan besluta om att inte anmäla, sen två veckor senare göra det ju därför att oj vi har fått mer information. Då får vi ta ett nytt ställningstagande till anmälan.

- Amel

Resultatet från intervjuerna indikerar således att intervjupersonerna på ett övergripande plan förhåller sig situationsetiskt i sina avvägningar då de individuella omständigheterna i varje enskild situation blir vägledande för deras bedömning (Koskinen 1995). Intervjupersonernas sätt att förhålla sig situationsetiskt anses även kunna förklaras utifrån att de innehar ett stort handlingsutrymme i avvägningarna, där de i vissa situationer bedömer att det bör upprättas medan i andra inte i enlighet med Lipskys (2010) teori. Robin beskriver i sin intervju att hen ibland upplever bedömningarna som svåra och resonerar samtidigt kring att bedömningar alltid är individuella då varje ärende är unikt inom ett stort spektrum där det inte finns något facit.

Vissa gånger tycker jag att det är solklart, andra gånger tycker jag att det är svårt ... Det finns inget facit, utan vi får göra bedömningar allt eftersom och ibland är det så att vi kanske har flera samråd på barnahus innan vi landar i hur vi ska göra.

- Robin

Intervjupersonerna uppgav att de inte använder sig av några särskilda bedömningsinstrument vid bedömningar av om en polisanmälan bör upprättas. Ingen av intervjupersonerna efterfrågar heller några sådana, då de utifrån komplexiteten i ärendena inte upplever att det skulle vara dem till hjälp i deras arbete. Resultat från en tidigare studie visar likt detta att strukturerade bedömningsinstrument haft låg acceptans hos yrkesverksamma då de ansåg att sådana instrument riskerade att förenkla och reducera den komplexa verkligheten där enbart enskilda fall tenderar att passa in i metodens mall (De Bortoli et al. 2016). Å andra sidan beskriver Axberg et al. (2018) i sin studie att strukturerade riskbedömningsinstrument bidrar till att öka klarheten i utredningar och upptäcka risker samtidigt som de bidrar till att bedömningarna blir mer tillförlitliga. Salem

beskriver att det handlar mer om erfarenhet vid bedömningarna och att de utifrån det avgör hur de bör agera. Sam resonerar kring att individuella bedömningar där flera faktorer sammanvägs är att föredra framför bedömningsinstrument då ett sådant arbetssätt riskerar att placera in barn i olika fack utan att fånga helheten.

Jag tror att det kan bli rätt så farligt att ha för mycket sådana här mallar, där man fyller i och där man liksom ska placera in barn i olika fack utifrån vad de har berättat utan jag tror på det sättet vi jobbar på utifrån individuella bedömningar där man väger in flera bitar i sina bedömningar, kring som jag sa ålder, mognad, om man har språket, om man varit aktuell tidigare och om man varit det, vad det har handlat om.

- Sam

Lipsky (2010) framhåller likt intervjupersonerna i sin teori om handlingsutrymme att gräsrotsbyråkraters arbete ofta kräver flexibla bedömningar då detta arbete ofta inbegriper mänskliga dimensioner. Lipsky menar att bedömningarna är alltför komplexa för att ersättas av maskiner, vilket gör att handlingsutrymmet kommer förbli stort i detta avseende (Lipsky 2010).

Flera intervjupersoner beskriver att de anser att de har ett ansvar att upprätta polisanmälan och att en polisanmälan ska upprättas vid misstanke om brott mot barn. Samtidigt ger de uttryck för att deras bedömningar är mer komplexa än så. I intervjuerna beskrivs en polisanmälan å ena sidan vara något de ska göra medan det å andra sidan redogörs för som en komplex avvägning där hänsyn behöver tas till flertalet olika faktorer och omständigheter. Salem uttrycker att hen är av uppfattningen att socialtjänsten har ett ansvar att upprätta en polisanmälan i likhet med det ansvar som andra yrkesgrupper har att upprätta en orosanmälan till socialtjänsten. Det som Salem uttrycker indikerar på att hen antar en pliktetisk resonemangsmodell, närmare bestämt *pliktetik av regeltyp*. Detta då hen betraktar polisanmälan som en skyldighet och därmed en regel som ska följas och att detta är en del av hens arbete (Thorsén 2016).

Jag tänker att det är en skyldighet vi har liksom, det åligger ju oss en skyldighet att lämna in, eller göra en polisanmälan, likaväl som att folk måste göra en orosanmälan ... Så att jag tänker mer att det är ju en del i mitt arbete.

- Salem

Dock ger Salem även uttryck för en viss ambivalens kopplat till sitt ställningstagande, där hen å ena sidan beskriver att hen inte upprättat polisanmälan samtidigt som hen å andra sidan säger att det inte åligger dem att utreda brott mot barn.

Men nog tänker jag att jag valt att inte göra en anmälan på vissa uppfostringsvåld ... Nu låter jag nog väldigt dubbel för samtidigt sitter jag och säger såhär 'nä men ibland kanske man inte gör' men jag tänker att man gör det [polisanmälan; författarnas anm.] ... det åligger ju inte oss att utreda brottet

- Salem

Kopplat till föregående stycke där en tydlig pliktetisk resonemangsmodell framträdde hos Salem ger hen här uttryck för en dubbelhet. Detta då Salem uttrycker att hen i vissa fall inte gjort en polisanmälan trots den plikt hen anser sig ha. Författarnas uppfattning är därför att Salem här ger uttryck för en form av situationsetiskt resonemang, då plikten inte alltid blir det avgörande (Thorsén 2016). Med anledning av det som tidigare beskrivits, att ett situationsetiskt

resonemang möjliggörs av ett stort handlingsutrymme är det även av författarnas förståelse att detta bidrar till att bedömningarna blir än mer komplexa.

6.1.2 Vaga uppgifter

En tidigare studie har visat på att en försvårande faktor i dessa bedömningar är då informationen som kommer socialtjänsten tillhanda är tvetydig, ofullständig eller motsägelsefull, vilket skapar osäkerhet kring vilket beslut som är rätt (López et al. 2015). Majoriteten av intervjupersonerna beskriver i likhet med detta att vaga uppgifter om våldet och händelsen är en faktor de tar hänsyn till i bedömningen om och när en polisanmälan bör upprättas. De resonerar även kring att då uppgifterna är vaga eller otillräckliga finns det oftast även en avsaknad av objektiv bevisning i form av märken eller vittnen som sett den misstänkta händelsen, vilket försvårar deras bedömningar. Att det i ärenden där konkreta bevis saknas är svårare att göra en bedömning av om en polisanmäla bör upprättas är en omständighet som återfinns i flertalet tidigare studier (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Søbjerger 2017). Studier visar även att socialtjänsten inte är särskilt angelägna om att upprätta en polisanmälan i dessa fall, då de först vill vara säkra på vad som skett och ha säkra bevis (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015). Heinonen (2015) framhåller dock att det finns en risk med denna typ av resonemang då socialtjänsten inte bör ta sig an polisens arbetsuppgifter att bedöma behovet av en brottsutredning och värdera bevis. Att socialtjänsten innan en polisanmälan upprättas resonerar i form av bevisning kan även förstås som att de till viss grad inkorporerat det som Johansson (2011) beskriver som den straffrättsliga logiken i sitt arbete.

Flertalet intervjupersoner beskriver att otydliga uppgifter eller avsaknad av uppgifter om våldet tenderar att försvåra deras beslut om att upprätta en polisanmälan eller vid vilken tid en sådan blir aktuell. Detta med anledning av att de vill vara säkra på att beslutet fattas på tillräcklig grund. De beskriver att vaga eller otydliga uppgifter kan vara en anledning till att avvakta med en polisanmälan. Detta uttalande ligger i linje med Socialstyrelsens rekommendation att det i vissa situationer är mer lämpligt att avvakta med eller avstå från att upprätta en polisanmälan i syfte att inhämta mer information då den tillgängliga informationen är för otydlig eller vag (Socialstyrelsen 2012). Intervjupersonerna beskriver att de som alternativ till en polisanmälan i vissa fall istället anser det mer lämpligt att socialtjänsten träffar familjen och barnet för att prata med dem och på så sätt få mer information om händelsen innan de beslutar om polisanmälan. Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkrater behöver ofta fatta snabba beslut i en kontext där de inte har tillgång till varken tillräckligt med tid eller information, vilket gör deras arbete komplext. Att intervjupersonerna bedömer det som mer lämpligt att avvakta med en polisanmälan eller inhämta mer information uppfattas av författarna som en indikation på att de i sin yrkesutövning med utgångspunkt i komplexiteten innehar ett stort handlingsutrymme, vilket de använder för att utforma sitt arbete och bedöma vid vilken tid en polisanmälan är lämplig att upprätta.

Lagen säger att vi bör anmäla men det får ju göras en bedömning. Bedömer man härifrån att det är kanske lite otydliga uppgifter ... så träffar vi ibland föräldrar och barn tillsammans, pratar om vad som står i anmälan, reder i det som har hänt, hur föräldrarna ser på det, hur barnet ser på det och sen gör man eventuellt en anmälan efter det beroende på vad det mötet har gett.

- Kim

Även Sam beskriver att det i ärenden där det finns mycket lite uppgifter är svårare att göra en bedömning och att de då behöver inhämta mer information även från andra aktörer för att göra en korrekt bedömning. En studie visar dock att en fördröjning av en polisanmälan utifrån polisens perspektiv kan försvåra deras utredningsarbete bland annat gällande anskaffande av bevis och att barnets berättelse blir svårare att få fram (Ellonen & Pösö 2014).

... i vissa fall är det väldigt väldigt lite uppgifter som kommer in och då är det svårt att göra bedömning men då tittar vi tillbaka. Har det varit tidigare utredningar hos oss där det förekommit våld mot någon i familjen? ... så ber vi också förskola, skola prata mer med barnet utifrån att barnet ändå valt att öppna sig för en annan vuxen person och berätta hur det är hemma.

- Sam

Ellonen och Pösö (2014) pekar i sin studie på familjerättsliga ärenden som en försvårande omständighet som kan leda till fördröjning av en eventuell polisanmälan. Detta då bedömningarna är tidskrävande och att det svårt att bedöma vilken av föräldrarnas berättelse som är sanningsenlig då de ofta framställer olika bilder. Två av intervjupersonerna, Amel och Sam resonerar på ett liknande sätt gällande att bedömningar försvåras i familjerättsliga ärenden, där vårdnadshavarna befinner sig i en vårdnadstvist. I dessa ärenden anser de att det finns anledning att vara lite mer försiktig innan en polisanmälan görs för att säkerställa att bedömningen görs utifrån korrekta uppgifter och utan att socialtjänsten går in och tar ställning till fördel för någon av föräldrarna. Ellonen & Pösö (2014) menar vidare att det utifrån dessa svåra avvägningar kan det uppstå en förskjutning i tid vilket innebär att polisanmälan upprättas senare än i andra ärenden. Det går i detta fall även att förstå att Amel och Sam i hög grad utgår från ett konsekvensetiskt tänkande i likhet med Benthams teori om konsekvensetik där de uppskattar de sannolika konsekvenserna innan de bedömer om en polisanmälan är den rätta handlingen för att resultera i bäst konsekvenser (Blennberger 2005).

Det är lite svårt ibland i vissa ärenden där vi bland annat ställs inför de familjerättsliga ärendena där det är lite svårt att veta hur föräldrarna påverkat sina barn och vad de fått barnen till att säga för att man ska försöka få den andre föräldern dömd för att det ska vara till fördel för en själv.

- Sam

6.1.3 Barnets ålder och förutsättningar att berätta

Barn som utsatts för våld hemma låter ofta bli eller saknar möjlighet att berätta för utomstående om vad som händer i familjen (Annerbäck et. al 2007). I intervjuerna framkommer att alla intervjupersoner förutom en beskriver att barnets ålder är en faktor som de tar hänsyn till och som komplicerar deras bedömningar av om en polisanmälan bör upprättas. Detta blir särskilt tydligt då barnets berättelse oftast är det enda de har att ta ställning till då de överväger en polisanmälan. Flertalet studier har samstämmigt beskrivit att bedömningen försvåras i ärenden där barnets utsaga är det enda som socialsekreterare har att ta hänsyn till (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Søbberg 2017). Intervjupersonerna beskriver genomgående i intervjuerna att mindre barn på grund av sin ålder och sin utvecklingsnivå kan ha svårigheter att lämna uppgifter som är tillräckliga för att uppfylla de krav som polis och åklagare har för att kunna väcka åtal mot den misstänkte våldförövaren, något som försvårar bedömningarna. Cederborg (1998) redogör i sin artikel för att barn i polisförhör förväntas kunna besvara frågor tydligt och sammanhängande för att uppnå en juridiskt trovärdig berättelse. Här uppstår ofta svårigheter då barn

utifrån sin ålder och de förutsättningar som ges under polisförhör kan ha svårigheter att ge svar på frågor på ett detaljerat sätt. Istället är deras berättelser ofta fragmentariska och ospecifika. Samtidigt lyfter Socialstyrelsen (2018) att barn i så ung ålder som 0–2 år har möjlighet att bilda egna åsikter och uttrycka dessa genom icke-verbal kommunikation, vilket precis som verbal kommunikation måste erkännas och respekteras. Vidare beskriver Johansson (2011) att socialtjänsten på grund av att arbetet styrs av en ramlagstiftning riskerar att i ärenden där både de och polisen är involverade ta sig an den straffrättsliga logiken i sitt arbete, vilket hon beskriver som en juridifiering av det sociala arbetet. I intervjupersonernas resonemang framträder bilden av att de i sina bedömningar tar hänsyn till de krav som polis och åklagare ställer i barnförhör och att deras bedömningar därmed till viss del påverkas av den straffrättsliga logikens resonemangsmodell. Här kan förstås att de verksamma inom socialtjänsten i likhet med Lipskys teori innehar ett stort handlingsutrymme då deras arbete utifrån ramlagstiftningen inte kan detaljstyras. Lipsky framställer att gräsrotsbyråkrater behöver ha ett stort handlingsutrymme med anledning av de mänskliga dimensioner som deras arbete innefattar (Lipsky 2010). I detta fall anser författarna att de professionellas stora utrymme att handla riskerar att leda till att deras bedömningar även influeras av en mer straffrättslig logik. Följden av detta riskerar att bli att de frångår vad Barnkonventionen (SFS 2018:1197) och Socialstyrelsen (2018) framhåller om barns rätt till delaktighet.

I likhet med Cederborgs forskning (1998) beskriver Kim att barns berättelser ofta är summariska och inte innehåller så mycket detaljer, såsom tidpunkt för våldet eller vad som skett. Amel anser vidare att barn i samtal kan växla mellan att berätta om saker som rör verkligheten samtidigt som det kan förekomma tydliga inslag av fantasi i deras berättelser.

Jag tänker att när det är mindre barn ... de kan prata om våld eller andra saker men de kan också prata om att det kan vara ett hus på månen eller att Bill Gates är president i USA.

- Amel

Flera intervjupersoner beskriver på ett liknande vis att barn på grund av sin utvecklingsnivå kan ha svårigheter att beskriva vad som hänt eller att de uppfattar händelsen på ett annorlunda sätt än vuxna. De menar att det på så vis kan vara svårt att veta om det som barnet berättar om är att beteckna som våld.

... vissa barn kan liksom ja de förstår vad slå är men vissa barn kan även tycka, har vi förstått när vi pratat med dem efteråt att när man tar dem hårt i armen kan de uppleva som att slå för att det kanske, ja det gör ont och det är en markering.

- Sam

Enligt barnkonventionens 12:e artikel, vilken är reglerad i svensk lag har alla barn en ovillkorlig rätt att uttrycka sin mening och få denna respekterad. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad (2018:1197). I enlighet med barnkonventionen beskriver flertalet intervjupersoner att de, trots att det är svårt att värdera barns berättelse på grund av deras förmåga att uttrycka sig alltid tar barnets berättelse på allvar. De anser dock att det kan finnas anledning att utreda barns berättelser närmare innan en eventuell polisanmälan upprättas.

Vi tar ju alltid barn på allvar, vi tänker ju inte att barn ljugar om sådana här saker. Eh, så det blir viktigt för mig att det blir tydligt för dig att vi tänker inte när vi får in en sån 'äh men han bara pratar det har inte hänt något'.

- Kim

Resonemang kring barns möjlighet att berätta uppkommer även hos flera intervjupersoner kring att genomföra polisförhör med små barn. Flera intervjupersoner ställer sig kritiska till att förhör på barnahus genomförs med barn som de anser är för små för att kunna lämna de uppgifter som polis och åklagare behöver. Cederborg (1998) redogör i sin forskning för att även barns språk komplicerar genomförandet av förhör då de till viss del kan sakna språk eller uttrycker sig på ett annat sätt än vuxna. Då deras ord inte belyses utifrån exempelvis utvecklingspsykologiska utgångspunkter eller den asymmetriska situation som ett polisför innebär blir trovärdigheten av barnets berättelse i en juridisk kontext låg. Intervjupersonerna menar att det inte är rätt att utsätta barn för den press det innebär att gå igenom ett polisförhör, även om de samtidigt framhåller att de poliser som genomför barnförhör är mycket kompetenta och gör ett fantastiskt jobb. Det kan förstås att intervjupersonerna utifrån sitt handlingsutrymme (Lipsky 2010) även anlägger ett konsekvensetiskt förhållningssätt (Blennberger 2005) genom att de tillmäter de negativa följder ett polisförhör kan innebära för ett barn betydelse vid bedömningen. Även om detta konsekvensetiska resonemang inte blir avgörande för beslutet så uppfattar författarna att intervjupersonerna i detta avseende beskriver ett sådant avvägande, utifrån att de vill undvika att utsätta barnen för påfrestning.

Jag tycker att man skulle behöva titta på det här, när man förhör barn, hur gamla de ska vara och under vilka kriterier ... man skulle behöva väga in utvecklingspsykologiska tankegångar också. Ska man verkligen förhöra barn som man vet inte kommer kunna lämna uppgifter som leder till åtal? ... i första hand vad man utsätter barnen för, de har också en begränsad förmåga att hantera det här

- Kim

Salem uttrycker vidare att hen påverkas i sin inställning gällande upprättandet av polisanmälan när ett barn utsatts för våld av de krav polisen ställer på barn under barnförhör för att kunna väcka åtal.

Jag vet lite grann vad polisen vill ha i en polisanmälan. ... polisen vill ju väldigt gärna ha datum, tid, när, hur och på vilket sätt, hur kändes det? Alltså dem har ju ganska höga krav på barnet, vad barnet ska kunna berätta.

- Salem

Tre av intervjupersonerna lyfter även att barn med olika former av funktionshinder utifrån detta kan ha ytterligare svårigheter att berätta om vad de varit med om. Intervjupersonerna beskriver att dessa barn kan ha svårare att genomgå den process som en polisanmälan innebär, varför de ser det som en anledning att fundera en gång till innan en polisanmälan upprättas. Detta resonemang har ej återfunnits i den tidigare forskning författarna tagit del av.

Om det finns någon form av funktionshinder hos barnet och då tänker jag på intellektuella funktionshinder eller neuropsykiatriska störningar som autism eller om man har en utvecklingsstörning. Den typen av svårigheter gör det ju ännu svårare för barn att berätta ... då är det ett skäl till att fundera en gång till.

- Kim

Intervjupersonernas resonemang kring att iaktta särskild försiktighet vid upprättande av en polisanmälan då barnet som misstänks ha blivit utsatt har ett funktionshinder kan beskrivas som ett konsekvensetiskt övervägande (Blennberger 2005). Detta då intervjupersonerna återigen tar hänsyn till de negativa konsekvenser och svårigheter en polisanmälan förmodat skulle leda till för barnet om en polisanmälan upprättades.

6.1.4 Våldets allvarlighetsgrad

Alla signaler om barnmisshandel bör betraktas som allvarliga varningssignaler för att barnet kan vara utsatt för en risk (Annerbäck et al. 2007). Merparten av intervjupersonerna diskuterar typen av våld eller våldets allvarlighetsgrad som ett element i bedömningen om att upprätta en polisanmälan samt när det i så fall bör göras. Tidigare forskning visar att socialtjänsten i högre utsträckning anmäler misstänkt misshandel av allvarligare art till polisen, framförallt i de fall då skador observerats (Annerbäck et al. 2007). Flera intervjupersoner beskriver på ett liknande sätt att tydliga uppgifter om allvarligt våld eller grovt våld som sexuella övergrepp eller våld med tillhyggen i majoriteten av fallen innebär upprättande av en polisanmälan omedelbart utan tvekan eller avvaktan. De förklarar att de ser det som en självklarhet att upprätta en polisanmälan då barnet har synliga skador eller märken efter misstänkt våld. Intervjupersonernas resonemang om att anmäla allvarligare typer av våld utan avvaktan kan betraktas som att de handlar utifrån ett pliktetiskt perspektiv (Kant 1997), där de anser att det är deras plikt att omedelbart anmäla allvarligare typer av våld, särskilt där synliga skador eller märken observerats.

Annerbäck et al. (2007) redogör vidare för att åtgärder inom socialtjänsten vidtas i mindre utsträckning vid mindre allvarliga fall av våld mot barn, där skador inte observerats. Gällande ”uppfostringsvåld”, som i intervjuerna betecknas som mindre allvarligt våld redogör olika intervjupersoner för att polisanmälan inte upprättas i lika hög utsträckning som vid allvarligare former av våld. En kartläggning från brottsförebyggande rådet har dock visat på en ökad benägenhet från socialtjänstens sida att upprätta en polisanmälan även vid lindrigare former av våld (BRÅ 2011). I likhet med intervjupersonernas resonemang kring våldets allvarlighetsgrad har flertalet studier uppmärksammat att lindrigare former av våld är en omständighet som tenderar att skapa obeslutsamhet vid bedömningar (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Søbjerger 2017). Ellonen och Pösö (2014) visade i sin studie att professionella sympatiserar med föräldrar som använt mildare former av våld vid enstaka tillfällen i uppfostringssyfte. Denna typ av sympatier med föräldrarna har dock inte återfunnits i intervjuerna som gjorts i denna studie. Flertalet intervjupersoner beskriver vidare att de i ärenden som rör ”uppfostringsvåld” ofta upplever att det är mer gynnsamt för barnet och familjen att socialtjänsten arbetar med problematiken inom familjen snarare än att det utreds inom rättsväsendet. Dessa svar bekräftas av vad som framkommit i tidigare forskning, att socialtjänsten i ärenden med mindre grovt våld oftare anser att rådgivning och stöttning till föräldrarna gällande bättre uppfostringsstrategier är mer gynnsamt för barnet och familjen som helhet och därmed att föredra framför en polisutredning (Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015).

Med utgångspunkt i graderingen av våldets allvarlighetsgrad uttrycker Robin tydligt att det finns en skillnad gällande prioritering av våld, vilket påverkar hans uppfattning om vilken bedömning och vilket beslut som blir till barnets bästa.

... det är lite olika beroende på graden av våld ... Är det grovt våld så är det alltid polisanmälan, men är det lightare inom citationstecken 'lightare' våld, då tycker jag att det bästa brukar bli att prata med familjen och se om de är samarbetsvilliga att förändra med uppfostringsstrategier, att inte använda våld.

- Robin

Utifrån intervjupersonernas resonemang om att de inte polisanmäler lindrigare typer av våld kan det utifrån ett etiskt perspektiv förstås att de handlar konsekvensetiskt. Detta genom att de tar hänsyn till vilka konsekvenser som blir mest gynnsamt för barnet och familjen (Blennerger 2005), där behandling inom socialtjänsten förstås som mer fördelaktig. Vidare kan det utifrån Lipskys (2010) teori förstås att de i dessa fall använder sitt handlingsutrymme till att avgöra om ärendet är aktuellt för att utredas som ett polisiärt ärende eller om det bör hanteras av socialtjänsten.

Salem uttrycker i intervjun en tvetydighet gällande upprättandet av polisanmälan vid uppgifter om våld i uppfostrande syfte med hänsyn till den åtskillnad hen upplever existerar mellan socialtjänstens och rättsväsendets syn på denna typ av våld. Här beskriver Salem, i samstämmighet med Johansson (2011) att det existerar en motsättning mellan skilda logiker som representeras i socialtjänstens och polisens arbete, då socialtjänstens och polisen ser olika på det mindre allvarliga våldet, "uppfostringsvåld".

Jag anser ju att man ska polisanmäla allt våld ... men grejen är ju att även om jag går in och polisanmäler så vet jag att åklagaren till exempel säger, men det där var väl inte så farligt, en lavett? ... Jag vet ju också att polisen själva plockar bort dem här, mer uppfostringsvåldet. ... Vi lever i skilda världar.

- Salem

I Salems svar är författarna av uppfattningen att det går att utläsa ett pliktetiskt tänkande. Hen anser att allt våld ska polisanmälas, vilket kan betraktas som en regel som alltid ska följas (Thorsén 2016). Samtidigt visar resonemanget till viss del på ett konsekvensetiskt tänkande (Bentham 2011) då hänsyn tas till att polisens syn på våld kan resultera i konsekvensen att åtal inte väcks.

6.2 Positiva aspekter vid polisanmälan

6.2.1 En läkande process

I majoriteten av intervjuerna framkommer att en positiv aspekt av en polisanmälan är att det kan innebära en upprättelse för barnet och en upplevelse av att bli tagen på allvar av vuxna. Detta anses i intervjuerna leda till en läkande process för barnet. Flera intervjupersoner resonerar kring att ett polisförhör på barnhus gör att barnet får tillfälle att berätta sin historia och att processen blir en tydlig markering för barnet att det som de/den vuxna gjort inte är tillåtet.

Att barnet blir lyssnad på av samhället och att vi vuxna visar att vi tar barnet på allvar. För att nu har barnet varit modigt och berättat om det som hänt och vuxna har agerat på det ... Att det blir en markering för barn och föräldrar att det här är inte okej.

- Robin

I detta resonemang observerar författarna hur intervjupersonerna använder sig av sitt handlingsutrymme (Lipsky 2010) för att göra en konsekvensetisk bedömning,

där en polisanmälan ses som en god handling då den leder till positiva följder för barnet i form av positiv bekräftelse och upprättelse (Bentham 2011).

6.2.2 Ett wake up call

Forskning visar att socialtjänstens och polisens samarbete är en möjlighet att på ett kraftfullt sätt signalera att misshandel av barn inte är acceptabelt och anses understryka allvaret i situationen (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbberg 2017). Flertalet intervjupersoner framför i enlighet med denna forskning att ytterligare en positiv aspekt av en upprättad polisanmälan är att det blir en form av markering även gentemot föräldrarna, att samhället inte accepterar våld mot barn. Intervjupersonerna beskriver att en polisanmälan på så sätt kan resultera i en form av "wake up call" eller en tankeställare för föräldrarna vilket i bästa fall väcker tankar hos dem kring deras sätt att förhålla sig till sitt barn. De menar att en sådan tankeställare i bästa fall gör att föräldrarna på ett bättre sätt tar till sig allvaret i situationen och möjliggöra att de öppnar upp för förändring i sitt föräldraskap.

Det blir ju lite wake up call för föräldrarna naturligtvis, att man i bästa fall tänker att 'oj vad har jag gjort, hur blev det här egentligen?'

- Kim

Flera intervjupersonerna menar vidare att en positiv aspekt av en polisanmälan och den process en sådan innebär kan leda till en mer påtaglig konsekvens för föräldrarna. Dels utifrån att processen i vissa fall kan medföra ett straff men även utifrån att kontakten med polisen kan upplevas som mer allvarlig än kontakten med socialtjänsten. Tidigare forskning visar att socialsekreterare ansett att polisens arbete i negativ bemärkelse riskerade att framstå som ett straff (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015). Detta innebär till viss del en motsättning i förhållande till intervjupersonernas inställning då de betraktar straff som en positiv konsekvens. En annan studie visar dock i likhet med intervjupersonernas resonemang att en fällande dom för föräldrarna skulle kunna hjälpa barnet (Søbberg 2017). Salem uttrycker i intervjun att en polisanmälan i enlighet med detta resonemang kan göra att föräldrarna tar det som hänt på större allvar.

Det polisiära kan en förälder mer ta till sig och förstå för det blir ju konsekvenser och då kan en förälder ibland förstå allvaret i det mer än om jag sitter och säger att 'du får inte slåss, hur blir det här?' för vi har ju inget dömande i vårt arbete men jag tänker att domstolen bli mer en kännbar konsekvens liksom.

- Salem

Av Socialstyrelsens folder framgår att en polisanmälan även kan vara till den misstänktes fördel då denne har rätt att få det misstänkta brottet utrett av rättsvårdande myndigheter (Socialstyrelsen 2012). Kim för ett liknande resonemang och beskriver att hen ser att det finns ett egenvärde i att misstänkta brott utreds av polisen och att personer som gjort sig skyldiga till brott döms till ansvar. I sitt svar belyser Kim även vikten av att upprätthålla tilltron till polisen och att det är viktigt att polisen och socialtjänsten har ett fungerande samarbete, en angelägenhet som även bekräftas av forskning vi tagit del av (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbberg 2017).

Jag menar, vi lever i ett rättssamhälle. Det finns ett egenvärde i att utreda och döma för brott, om man nu gör det. Nu gör man ju det i väldigt låg utsträckning i de här fallen men ... det handlar ju också om tilltron till polisen och den typen av stora

frågor tänker jag och vårt samarbete. Det finns någonting gott i att polisen och socialtjänsten kan samarbeta i de här ärendena.

- Kim

I detta avsnitt kan intervjupersonernas resonemang utifrån teorin om normativ etik kopplas till ett mer konsekvensetiskt tänkande, där en polisanmälan förväntas resultera i en tankeställare eller att kontakten med polisen blir en kännbar konsekvens för föräldrarna (Bentham 2011). Dessa konsekvenser ses som goda av intervjupersonerna och handlingen att polisanmäla tolkas därför som gynnsam.

6.3 Negativa aspekter vid polisanmälan

6.3.1 Låg andel ärenden som går till åtal

Trots att forskning visar på en ökad benägenhet att upprätta polisanmälningar, visar studier att mindre än tio procent av anmälningarna leder till fällande dom för den misstänkte våldsutövaren (Annerbäck et al. 2007; BRÅ 2011). Denna erfarenhet delas av och uttrycks i intervjuerna av samtliga intervjupersoner utom en där de beskriver att deras erfarenhet är att väldigt få ärenden där de upprättat en polisanmälan leder till åtal. Anledning till detta beskriver intervjupersonerna dels vara bristande bevisning. Ytterligare en anledning som lyfts fram är återigen barns sämre förutsättningar att berätta om våldet under polisförhör utifrån de krav som ställs av rättsväsendet på vad barn ska kunna berätta. Den låga andelen fällande domar innebär enligt forskning att ett stort ansvar ligger på andra aktörer utanför rättssystemet, framförallt socialtjänsten att identifiera risker och göra egna bedömningar för att kunna ge det utsatta barnet det skydd och familjen det stöd de behöver (Annerbäck et al. 2007). Kim som har en längre erfarenhet av att jobba inom utredningsenhet för barn och ungdom beskriver sin erfarenhet:

Jag har jobbat här i X år [mer än fem år, författarnas anm.], jag har inte haft ett enda ärende på barnahus som har gått till åtal på de åren ... Och det beror väldigt ofta när det gäller barn på att barnen kan inte lämna, det ställs ju samma krav på barns vittnesmål som det gör på vuxnas vittnesmål och de kan ju inte lämna sådana uppgifter ... Det enda som skulle kunna leda till åtal det är ju om föräldrarna skulle erkänna.

- Kim

Robin beskriver vidare att vetskapen om att få polisanmälningar leder till åtal är en faktor som kan påverka bedömningen gällande att upprätta polisanmälan.

... och jag ska säga att 99.9% av de anmälningarna vi gör, de läggs ju ner under förundersökningen ... det finns inget bevis, inga vittnen ... Vi är kanske färgade av det i vår bedömning, men jag tycker ändå att vi brukar försöka, eller vi försöker vara professionella i våra bedömningar.

- Robin

Robin beskriver hur hans bedömningar i viss utsträckning påverkas av att anmälningar i hög grad läggs ner. I detta resonemang finner författarna att Robin använder sitt handlingsutrymme genom ett tydligt konsekvensetiskt förhållningssätt (Bentham 2011). Detta då bedömningen av att upprätta en polisanmälan till viss del färgas av de negativa konsekvenser en sådan kan innebära då en anmälan inte leder till åtal.

6.3.2 Den rättsliga processens påverkan på barnets situation

Likväl som en rättslig process via barnahus kan bli en upprättelse för barnet så beskriver majoriteten av intervjupersonerna en risk för negativa följder i det fall den polisiära utredningen inte leder till åtal eller fällande dom. Intervjupersonerna menar att det dels kan innebära ett kvitto för barnet att samhället inte tagit berättelsen på allvar och att barnet därmed kan uppfatta det som att vuxenvärlden sänder en signal om att det våld som barnet varit utsatt för är okej. Vidare beskriver de att barnet kan beläggas med skam eller skuld för den process som familjen behövt genomgå med anledning av att barnet berättat om situationen hemma, då föräldrar ofta tolkar en nedlagd förundersökning som ett bevis på att de är oskyldiga.

Att barn på något sätt, de får inte upprättelse eller de får inte en ursäkt utan istället så lägger föräldrar ansvaret på ett barn att det har berättat vilket då blir detsamma som att då förminskas barns upplevelse.

- Michell

En del av intervjupersonerna uttrycker även att den polisiära processen som sätts igång efter att en polisanmälan upprättats utsätter barnet och familjen för en onödig och jobbig process som påverkar dem på olika sätt och kan innebära flertalet negativa konsekvenser för inte minst barnet.

Det finns ju liksom uppenbara svårigheter med när man anmäler direkt när det gäller hur barnen påverkas, hur utredningen här hos oss påverkas, hur föräldrarna påverkas ... det är ett ganska stort ingrepp ... det får som effekt att man hämtar barnen i skolan utan att föräldrarna vet om det. Hur blir det för barnen när de kommer hem efter en sån?

- Kim

Ett flertal intervjupersoner beskriver att barn på olika sätt påverkas av den process som en polisanmälan innebär. De menar att vissa barn inte påverkas i någon större utsträckning medan andra upplever processen som mycket påfrestande. De kan reagera med känslor som oro eller rädsla för vad som kan komma att hända hemma på grund av föräldrarnas reaktion på polisanmälan. Hur en sådan process påverkar dels familjen som helhet men framför allt barnet lyfts i intervjuerna fram som en anledning till att iaktta försiktighet vid upprättandet av en polisanmälan. I likhet med detta visar forskning att en rättslig process i vissa fall kan kollidera med barnets bästa då den riskerar att skapa störningar inom familjen (Søbjerg 2017). Kim beskriver bland annat att en upprättad polisanmälan riskerar att försämra barnets situation hemma och i värsta fall leda till en ny misshandel.

Barn går ofta ganska oberörda ur sådant här, de reflekterar inte så mycket. De tyckte att det var lite spännande att träffa polisen kanske. En del barn blir oroliga, rädda och säger till och med i förhör att 'pappa kommer bli jättearg för att jag har varit här'. Det skapar en oro hos barnen ... Det kan sätta barnet i en svårare situation än det var i innan. När de här uppgifterna kommer upp på bordet så kan det ju faktiskt hända att det blir en ny misshandel i värsta fall.

- Kim

Salem beskriver på ett liknande sätt att en polisiär process som leder till att åtalet läggs ner kan resultera i att barnet sluter sig och därefter inte vill prata mer om det som hänt. Salems resonemang liknar det Socialstyrelsen (2012) redogör för, att det finns en risk att en för snabbt upprättad polisanmälan kan riskera att barnet tar tillbaka sina uppgifter eller vägrar att samarbeta.

Sen kan det ju bli negativt för barnet att, de här processerna man drar igång och det är förhör, och det är massa samtal och så händer det ingenting ... många barn blir ju så att dem stänger sig.

- Salem

Då flera intervjupersoner beskriver att försiktighet bör vidtas gällande att upprätta en polisanmälan med anledning av dess eventuella konsekvenser för barnet kan det förstås som att de resonerar konsekvensetiskt genom att i möjligaste mån försöka undvika negativa konsekvenser för barnet (Bentham 2011).

6.4 Påverkan på socialtjänstens fortsatta utredning

6.4.1 Alliansen med familjen

Ett genomgående tema i intervjuerna är det fokus som intervjupersonerna lägger på vikten av en god allians med familjen, oavsett om polisanmälan upprättas eller inte. Alliansen med familjen beskrivs som en förutsättning för att kunna erbjuda barnet och familjen hjälp och genom det förbättra barnets situation och minska risken för fortsatt våld. Flertalet av intervjupersonerna berättar att de utifrån sin erfarenhet uppmärksammat att en polisanmälan ofta försvårar möjligheterna för dem att få tillstånd en allians och ett gott samarbete med familjen. De beskriver att föräldrar efter en polisanmälan kan känna sig lurade eller svikna av socialtjänsten och att det blir påtagligt för föräldrarna att socialtjänsten kan agera på ett sätt som inte är bra för dem. Intervjupersonerna säger att detta kan leda till att föräldrarnas förtroende till socialtjänsten försämras och att de blir mindre benägna att svara på frågor vilket försämrar möjligheten till en öppen dialog om hur barnet har det hemma. Intervjupersonernas erfarenheter är samstämmiga med resultat i tidigare studier som visar att en polisanmälan riskerar att skrämja eller irritera den misstänkte och familjen och resultera i en defensiv inställning som gör dem mindre benägna att samarbeta. Om familjen intar en sådan position riskerar det att försvåra socialtjänstens fortsatta arbete (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005).

De blir ju lite försiktiga. Vi är ju en myndighet tänker jag så att de kanske tänker att det blir väldigt påtagligt för dem att vi kan agera på ett sätt som inte är bekvämt för dem och då kanske de väljer att prata mindre om sådant som de upplever som jobbigt kanske att de känner sig rädda eller det liksom brister i tilliten.

- Amel

På grund av att det kan uppstå brister i tilliten i utredningar där en polisanmälan upprättats beskriver flera intervjupersoner att det riskerar att leda till att föräldrarna blir mer ovilliga att ta emot hjälp från socialtjänsten och att en polisanmälan på så vis riskerar att bränna broar till frivillig hjälp. Intervjupersonerna anser således att en upprättad polisanmälan gör det svårare att få tillstånd adekvat stöd och insatser, vilket inte blir till barnets bästa. En studie visar likt intervjupersonernas upplevelse ovan på att en upprättad polisanmälan och en rättslig process kan resultera i svårigheter gällande socialtjänstens fortsatta arbete med familjen främst i de ärenden som inte lever till åtal. Enligt studien bidrog detta till beslutssvårigheter gällande att polisanmäla då det ansågs kunna kollidera med barnets bästa (Søbjerg 2017).

Oftast så har vi haft barnet eller vi har varit med när åklagare och polis har barnförhör så då känner de sig ofta lurade och svikna och det blir inte för barnets bästa då, ifall de 'nä, vi tänker inte ta emot hjälp nu när ni gått bakom ryggen på oss'.

- Robin

Att upprätta en polisanmälan kan utifrån detta hänseende även analyseras utifrån Lipskys (2010) teori om handlingsutrymme genom den negativa påverkan en polisanmälan kan leda till i intervjupersonernas fortsatta relation till familjen. Denna negativa påverkan kan således komma att inskränka handlingsutrymmet att möjliggöra en förändring hos föräldrarna och därmed förbättring av barnets situation. Det kan även förstås utifrån intervjupersonernas resonemang om påverkan på familjen och deras allians med dem att deras övervägande om att inte polisanmäla har ett inslag av ett konsekvensetiskt resonemang. Detta då de värdesätter de goda respektive negativa konsekvenser handlingen tenderar att resultera i för flertalet berörda (Bentham 2011)

6.4.2 Föräldrarnas trauma

Flera av intervjupersonerna beskriver att socialtjänstens fortsatta utredning påverkas tydligt av föräldrarnas känslor inför att ha blivit polisanmälda. Cross, Finkelhor & Ormrod (2005) anför att reaktioner hos de familjer som inkluderas i utredningar hos både socialtjänsten och polisen ofta innefattar många svåra känslor såsom fientlighet, rädsla och skam. Intervjupersonerna redogör för att föräldrar kan uppleva sig kränkta eller oroliga över situationen, vilket försätter många föräldrar som blivit polisanmälda i en egen kris som de kan ha svårt att komma vidare från. Michell beskriver att föräldrarna kan bli upptagna av att ha blivit polisanmälda vilket påverkar socialtjänstens möjlighet att utreda barnets situation, främst i början av utredningsprocessen. Kim menar vidare att föräldrarnas trauma påverkar socialtjänstens utredning då mycket tid går åt till att hantera deras känslor innan det blir möjligt att komma vidare.

Det absolut största problemet är att de [föräldrarna, författarnas anm.] är så mycket i sin kris över att de har blivit anklagade, man har hämtat barnet utan att de vetat om det och så har de kanske varit på ett polisförhör också ... de har stort behov av att prata om det så att stor del av utredningstiden går liksom åt till att hantera det här traumat innan man ens kan komma vidare.

- Kim

Michell beskriver vidare att föräldrar kan fastna i att de upplever sig kränkta eller att de blivit ofördelaktigt behandlade under den polisiära processen i sin roll som vårdnadshavare då barnförhör i dessa fall innebär att barnet förhörs utan vårdnadshavarens vetskap och samtycke.

Det som blir väldigt svårt för föräldrar också eller vårdnadshavare, det är ju att någon, alltså de får ju inte reda på när barnet blir förhört. Det får de ju reda på efteråt ... samma dag men efteråt och det kan ju också skapa både oro och kränkhet att man kan göra så ... så det finns många som fastnar i det, i själva processen.

- Michell

Intervjupersonerna i denna studie har enligt Socialtjänstlagen en begränsad tid om maximalt fyra månader att utreda barn och deras familjers behov av stöd (SFS 2001:453). Lipsky (2010) menar att lagstiftning är en faktor som gräsrotsbyråkrater måste förhålla sig till som samtidigt riskerar att reducera deras handlingsutrymme. Då intervjupersonerna uttrycker att de inom ramen för denna utredningstid utöver att utreda behovet av stöd dessutom behöver fokusera på att hantera föräldrars trauma, är det av författarnas förståelse att tiden detta kan ta inskränker på deras handlingsutrymme att utreda barnet och familjens behov.

6.4.3 Skillnad mellan polisens och socialtjänstens uppdrag

Majoriteten av intervjupersonerna beskriver i intervjuerna att de anser att det är en tydlig skillnad mellan socialtjänstens och polisens utredningar, att myndigheterna har olika uppdrag som styr deras arbete. Enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) är socialtjänstens uppgift att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och främja en gynnsam utveckling. Johansson (2011) beskriver på ett liknande sätt att socialtjänstens uppdrag är att verka för barnets behov av stöd och skydd och präglas av idéer om helhetssyn och behandlingstänkande, utan att primärt fokusera på brottsmisstanken vilket hon redogör för som behandlingslogiken. Intervjupersonerna resonerar på ett liknande sätt angående sitt uppdrag och anser sig utifrån detta ha ett ansvar att upprätta en polisanmälan, då det är polisens jobb att utreda huruvida ett brott begåtts och inte socialtjänstens. Intervjupersonerna beskriver att deras främsta fokus är att arbeta med skydd och stöd för barnet, för att säkerställa att barnet växer upp i en trygg miljö. Kim och Amel beskriver att de ser en tydlig skillnad i vilka värden som styr de olika utredningarna och att polisen har ett större fokus på rätt och fel samt är intresserade av att bevisa vad som skett, vilket de menar inte styr utredningsarbetet inom socialtjänsten. Heinonen (2015) framhåller i sin studie att det är av vikt att socialtjänsten inte tar på sig polisens jobb att bedöma behovet av en brottsutredning och värdera bevis. I ytterligare en studie som utgörs av polisers perspektiv beskrivs att poliserna har svårt att förstå att socialtjänsten i vissa fall avvaktar med polisanmälan för att samla tillräckligt med bevis. Detta då de anser att det är polisens jobb att samla in bevis och sedan utreda om ett brott har begåtts (Ellonen & Pösö 2014).

Skyddet är ju alltid viktigast, som sagt polisanmälan är en juridisk process. Det är som rätt och fel, alltså vi sitter ju inte med de värdena, rätt eller fel eller 'oh nu har du varit stygg, nu ska du få böta eller sitta i fängelse'. Det bryr jag mig inte om. Det viktigaste är att föräldrarna får rätt stöd, att barnet är väl omhändertaget. Det går alltid före allt annat tänker jag.

- Amel

En tidigare studie har även påvisat att de socialsekreterare som mest frekvent upprättade en polisanmälan var de som ansåg att bedömningen av behovet av en brottsutredning är polisens arbete snarare än socialtjänstens. De tog då mindre hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och använde sitt handlingsutrymme att göra enskilda bedömningar i mindre utsträckning än övriga (Heinonen 2015), vilket författarna utifrån Lipskys (2010) teori om handlingsutrymme anser även framgått i detta avsnitt. Författarna är av förståelsen att intervjupersonerna i detta hänseende utgår från ett pliktetiskt resonemang som grundar sig i att de anser att de ska polisanmäla med anledning av att det inte är deras jobb att utreda brott (Kant 1997).

6.4.4 Parallella processer

Tidigare forskning visar att kvalitén i både socialtjänstens och polisens utredningar ökar vid samverkan och att polisiär involvering inte på något ingripande sätt inverkar på socialtjänstens arbete med barn och familjer. Snarare ökade benägenheten att bevilja insatser, vilket gjorde att barnet erhöll ett starkare skydd (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005). I motsats till denna forskning beskriver flertalet intervjupersoner i intervjuerna hur den polisiära processen påverkar socialtjänstens utredningsarbete med barnet och familjen på olika sätt. Ofta med

anledning av den förundersökningssekretess som råder, vilken även socialtjänsten måste förhålla sig till då de upprättat en polisanmälan. Intervjupersonerna beskriver att de utifrån denna inte kan tala om våldet med familjen när en polisanmälan upprättats och kan inte heller kalla till möten på socialtjänsten för att utreda barnets och föräldrarnas behov av stöd. Dessa begränsningar leder vidare till att en stor del av socialtjänstens utredningstid går förlorad, då de med hänsyn till förundersökningssekretessen inte får delge föräldrarna att socialtjänsten inlett utredning gällande barnet innan dess att barnet varit på polisförhör. I enlighet med intervjupersonernas svar uttryckte socialsekreterare i en tidigare studie en oro för att polisens involvering riskerar att skifta fokus från socialtjänstens uppdrag att skydda barnet till uppdraget att fånga och åtala den misstänkte (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005). Återigen visar det sig genom intervjupersonernas svar att den polisiära processen som sätts igång vid upprättandet av en polisanmälan tenderar att begränsa deras handlingsutrymme att kunna arbeta med familjen. Detta då de måste förhålla sig till lagstiftning, vilken dels utgörs av Socialtjänstlagens (SFS 2001:453) begränsning av utredningstid men även till lagstiftning som styr polisens förundersökningssekretess. Detta kan förstås med hjälp av Lipskys (2010) teori om att lagstiftning och andra organisatoriska förutsättningar inskränker gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme.

Flera av intervjupersonerna beskriver även att den polisiära processen ofta tar lång tid. Amel uppger att den långsamma processen i kombination med den förundersökning som omfattar polisens arbete kan resultera i att socialtjänstens arbete med familjen hindras och att nödvändig stöttning och hjälp till barnet och familjen kommer senare än i andra ärenden. Johansson (2011) menar att socialtjänstens beslutsfattande påverkas av vilken logik, den straffrättsliga eller den mer behandlingsinriktade som ges företräde före den andra. I intervjupersonernas svar går det att utläsa hur polisens arbete ges företräde och att socialtjänstens utredningsarbete därmed får stå tillbaka, vilket påverkar intervjupersonernas arbete med barnet och familjen i hög utsträckning.

Men i den här processen i avvaktan på förhör på barnahus och allt detta så får man ju inte prata om de här grejerna med familjen eller med barnet och det gör ju att hjälpen kommer senare ... Jag har tyvärr varit med om att det tar ett halvår innan ärendet tas på barnahus ... då kan inte vi agera så jättemycket för att det är ju så fort man anmäler så är det ju förundersökningssekretess.

- Amel

Robin ger uttryck för att förundersökningssekretessens påverkan på socialtjänstens utredning i kombination med ett resonering om huruvida sannolikheten att en polisanmälan i ärendet kommer leda till åtal även bedömningen om att upprätta en polisanmälan.

Hur kommer den här anmälan påverka vårt arbete, hur det påverkar vårt arbete med familjen ... När det blir en polisanmälan och polisen/åklagare inleder förundersökning, då har dem förundersökningssekretess ... och är det så att vi har gjort bedömningen att, att vi misstänker att med sannolikheten utifrån vår erfarenhet att förmodligen kommer det här inte leda till någonting ... Då är det solklart att inte göra en polisanmälan.

- Robin

Då Robin uttrycker att hen tar hänsyn till sannolikheten av att en polisanmälan kommer leda till åtal kan det här förstås att hen intar ett konsekvensetiskt

resonemang där konsekvenserna av att polisanmäla, tillmäts betydelse och vilka för Robin avgör handlingens rättfärdighet (Bentham 2011).

6.5 Beslutsfattande och riktlinjer

6.5.1 Riktlinjer och rutiner

På frågan om de yrkesverksamma har några särskilda riktlinjer och rutiner som de utgår från i ärenden där det förekommer uppgifter om våld mot barn gav intervjupersonerna blandade svar. Samtliga intervjupersoner beskriver att en huvudsaklig rutin är att alltid inleda utredning i ärenden där det framkommer uppgifter om misstänkt våld. Flera intervjupersoner beskriver samtidigt att de ser en svårighet med att ta fram generella rutiner för ärenden gällande våld mot barn då inget ärende är det andra likt. Heinonen redogör i sin forskning för att det finns ett behov av mer tydliga och konsekventa riktlinjer och stöd i beslutsprocessen för när en polisanmälan behöver upprättas (Heinonen 2015). Flertalet intervjupersoner är svävande i sina svar gällande riktlinjer och kan inte konkret beskriva hur dessa är utformade utöver samråd med barnahus. De uttrycker istället att riktlinjer och rutiner är något som sitter i ryggraden och att de utför sitt arbete och gör sina bedömningar utifrån erfarenhet och samverkan med barnahus.

Det går ju inte att bara gå utifrån en skriftlig rutin utan detta är ju att man, dels så samarbetar vi ju med barnahus och vi har erfarenhet ... Det går ju inte bara ta fram en skriftlig rutin för många ärenden är ju inte samma va.

- *Michell*

Intervjupersonernas svar gällande svårigheten att se att generella rutiner kan utvecklas inom då inget ärende är det andra likt, kan kopplas till det stora handlingsutrymme som Lipsky (2010) beskriver att gräsrotsbyråkrater behöver ha. Det Lipsky syftar på är att gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme inte i alltför hög utsträckning kan inskränkas av regler, riktlinjer och instruktioner då deras arbete inbegriper komplicerade och unika situationer vilka kräver individuella och lämpliga beslut (Lipsky 2010). Författarnas uppfattning utifrån intervjupersonernas svar är att de nyttjar sitt handlingsutrymme i hög grad då de uppger att de i stor utsträckning gör sina bedömningar utifrån sin erfarenhet och inte utifrån uppsatta riktlinjer. Denna förståelse stärks hos författarna då intervjupersonerna inte riktigt kan ge svar på vilka riktlinjer och rutiner de omfattas av utöver att de samarbetar med barnahus och alltid inleder utredning gällande ärenden som rör våld mot barn.

Robin beskriver dock närmare i sin intervju att de på arbetsplatsen har särskilda riktlinjer som de utgår ifrån. Dessa har arbetats fram av utvecklare på arbetsplatsen och Robin upplever att dessa varit till stor hjälp i arbetet.

Vi har riktlinjer som våra utvecklare tar fram utifrån rådande lagstiftning och SOFS:ar och sånt från socialstyrelsen. Det finns hjälpmedel som checklistor så vi kan checka av att vi har gjort det vi ska göra, det finns även skriftliga rutiner hur vi praktiskt gör i handläggningen ... och det tycker jag har varit till stor hjälp.

- *Robin*

Lipsky (2010) menar att det i vissa fall kan vara nödvändigt att upprätta olika policier och riktlinjer för att öka förutsägbarheten i gräsrotsbyråkraters arbete, då sådana kan resultera i mer pålitliga och likartade bedömningar. Detta då tjänstemännens stora handlingsutrymme annars riskerar att resultera i olikartade

bedömningar som även kan resultera i en orättvis hantering av klienters behov. I relation till det Robin uttrycker tolkar författarna utifrån Lipskys (2010) teori att Robin inte upplever sig styrd av de riktlinjer som finns, utan enbart tar hjälp av dessa för att säkerställa att arbetet genomförs på lika villkor trots unika situationer. Det anses av författarna att Robin på så vis fortsatt innehar ett stort handlingsutrymme i sitt arbete.

Samtliga intervjupersoner redogör för att de har rutiner gällande samverkan med barnahus. Samverkan genom barnahus lyfts i BRÅ:s rapport (2011) fram som en möjlig förklaring till socialtjänstens ökade benägenhet att polisanmäla misstänkta brott mot barn. Forskning visar vidare att samverkan gör att båda myndigheterna i sitt arbete kan dra fördel av varandras kunskap och styrkor för att på bästa sätt hjälpa det brottsutsatta barnet (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbberg 2017). Intervjupersonerna beskriver att de i ärenden där de känner sig osäkra på behovet av en polisanmälan har möjlighet att konsultera och samråda med andra professionella exempelvis polis, åklagare eller en särskild samordnare på barnahus. Dessa svar ligger i linje med Socialstyrelsens (2012) rekommendationer att i det fall socialtjänsten är osäker på bedömningen bör en kontakt upprättas med polis eller åklagare för att konsultera dessa innan beslutet fattas, något som intervjupersonerna således beskriver att de gör. Vid upprättande av en polisanmälan medverkar intervjupersonerna även vid samrådsmöten där flera professioner närvarar. Flera intervjupersoner beskriver samverkan med barnahus som en positiv möjlighet och att det underlättar deras arbete med att göra korrekta bedömningar. I en dansk studie uttrycker socialsekreterare, i likhet med intervjupersonerna att den samverkan som möjliggörs via barnahus ökat deras självförtroende i bedömningar och bidragit till en trygghet då de vet vart de kan vända sig för att få hjälp och råd (Søbberg 2017). Amel uppger att hen brukar konsultera barnahus och beskriver, i likhet med den forskning som redogjorts för ovan att hen ser det som en positiv resurs i arbetet då personalen där har mycket erfarenhet kring denna typ av ärenden. Kim poängterar på liknande sätt att hen anser att samarbetet mellan socialtjänsten och polisen generellt sett fungerar bra men uttrycker sig samtidigt mer kritiskt kring samrådsmöten på barnahus. Detta då hen upplever att det finns en maktobalans i samverkan och att juridikens behov av att stävja brott är det som blir styrande medan socialrättens behov åsidosätts.

Ett samråd för mig betyder, vi sitter ner tillsammans och pratar om hur vi ska göra men det gör vi inte utan vi sitter ner tillsammans och jag berättar vad jag vet och de bestämmer hur vi ska göra, polis och åklagare ... man skulle hellre kunna kalla det för anmälningsgrupp eller överlämnande av information för det är ju det där. Ett samråd är ju liksom en dubbelriktad kommunikation men det är det ju inte frågan om här.

- Kim

Kims resonemang kan förstås utifrån det som Johansson (2011) beskriver som spänningsförhållandet mellan straffrättslig logik och behandlingslogik som tenderar att uppstå i samverkansprocesser. De skilda logikerna tävlar om tolkningsutrymmet och beslut påverkas av vilken logik som ges företräde. I Kims resonemang blir det tydligt att hens uppfattning är att den straffrättsliga logiken ges företräde i samverkansprocessen. I relation till Kims resonemang indikerar tidigare forskning på ett behov av ökad samverkan mellan socialtjänsten och polisen för att fastställa rollfördelningen mellan myndigheterna (Heinonen 2015).

De flesta intervjupersoner upplever inte att övergripande riktlinjer och rutiner som finns på arbetsplatsen begränsar dem i deras möjlighet att utforma sitt arbete eller genomföra bedömningar angående behovet av en polisanmälan, vilket kan tyda på att de uppfattar sitt handlingsutrymme i denna fråga som stort. Det går av Kims upplevelse av samrådsmöten med barnahuset dock att utläsa hans handlingsutrymme tenderar att inskränkas av dessa. Detta då Kim upplever att hans uppfattning om att upprätta polisanmälan inte tillmätts någon större betydelse. Istället upplever sig Kim enbart bidra med information till polisen. Lipsky (2010) beskriver att vissa gräsrotsbyråkrater har större handlingsutrymme än andra där även poliser beskrivs som gräsrotsbyråkrater. Genom att polisens logik i Kims berättelse ges företräde framför socialtjänstens, uppfattar författarna därmed att polisen i samrådsituationen innehar ett större handlingsutrymme.

6.5.2 Delegation i beslutsfattandet om att upprätta polisanmälan

Samtliga intervjupersoner förklarar i intervjuerna att delegationen på att upprätta polisanmälan vid uppgifter om misstänkt våld i de båda kommunerna ligger på teamledare eller biträdande enhetschef där de som socialsekreterare innan beslut fattas behöver samråda med dem om en polisanmälan bör upprättas eller inte. Flertalet intervjupersoner uppger att de begränsas till viss del av den delegationsordning som råder på arbetsplatsen. Detta indikerar på att intervjupersonernas handlingsutrymme sett genom Lipskys (2010) teori om handlingsutrymme till viss del inskränks utifrån uppsatta regler inom verksamheten. Robin uttrycker en önskan om att detta ansvar om en polisanmälan bör upprättas eller inte borde vara delegerat på varje enskild handläggare då det är de som arbetar i ärendet och träffar barnet och dess familjemedlemmar. Robins definition av sin yrkesroll ligger således i linje med Lipskys (2010) resonemang om att gräsrotsbyråkraterna är de offentliga organisationernas ansikten utåt och de som i första hand har den direkta kontakten med klienter.

Det borde ligga på oss socialsekreterare. Att vi ska ha delegation på att göra polisanmälan, men att vi alltid ska göra det i samråd såklart ... men att vi själva står för, eller kan ta det beslutet. ... Vi är ju det operativa arbetet. Det är ju vi som träffar familjerna, vi träffar barnen, våra arbetsgivare träffar inte dem.

- Robin

Robin uttrycker vidare att det i vissa ärenden även kan uppstå meningsskiljaktigheter mellan socialsekreterare och beslutsfattare då socialsekreterarens bedömning är att en polisanmälan bör upprättas. Sådana meningsskiljaktigheter kan innebära att socialsekreterarens bedömning får stå tillbaka då beslutsfattaren istället innehar en önskan om fortsatt motivationsarbete inom socialtjänsten. Socialstyrelsen (2012) framför likt Robins arbetsledare ovan att ett fortsatt motivationsarbete i vissa fall kan bedömas som mer lämpligt än en polisanmälan. I en sådan situation berättar Robin att ställningstagandet om att upprätta polisanmälan kan behöva avvaktas.

Vi känner inte att vi just nu kan jobba med dem, medan vår arbetsledare säger att vi behöver fortsätta motivera ... och att vi i sådana fall får göra ett nytt ställningstagande senare.

- Robin

Det blir tydligt att Robin i detta fall utifrån rådande delegationsordning anser sig få ett minskat handlingsutrymme då arbetsledaren styr när en polisanmälan är lämplig att upprätta där Robin inte har tillräckligt mandat att styra över beslutet

(Lipsky 2010). Det kan också diskuteras om såväl Robin som hans arbetsledare utgår från ett konsekvensetiskt perspektiv. Detta då de båda resonerat utifrån nyttoprincipen, där varje människa bör handla på ett sådant sätt att handlingen resulterar i den största möjliga nyttan för så många som möjligt (Bentham 2011). Dock kan det förstås att de i det beskrivna exempel ovan uppskattat och värderat handlingens konsekvenser olika (Bentham 2011), vilka blivit vägledande för deras ställningstagande och därmed bidragit till meningsskiljaktigheter.

Kim beskriver att hen inte finner det nuvarande tillvägagångssättet där delegation inte ligger på den enskilde socialsekreteraren som ett egentligt problem även om de hindrar hen i viss utsträckning. Samtidigt innehar Kim en önskan om en högre delaktighet i bedömningar och beslutsfattande om att upprätta en polisanmälan.

Bedömningen får ju jag vara med i ibland på pappret och rent formellt är det ju deras bedömning eftersom det är deras beslut men jo jag är med i bedömningarna, inte alltid men i 50% av fallen. ... Jag vill ju gärna vara med i de beslutet så att ju mer vi får vara med desto bättre tycker jag. ... Även om cheferna tar vissa beslut så görs ju det i allmänhet på våra/min bedömningar. Så lite hindras jag väl i det kanske men det är ingenting som jag egentligen upplever som ett problem.

- Kim

Det kan utifrån vad Lipsky (2010) framhåller om att riktlinjer kan tendera att inskränka gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme återigen förstås att den delegationsordning som är upprättad inom organisationen, inskränker de enskilda socialsekreterarnas handlingsutrymme att upprätta polisanmälan när de finner det lämpligt. Det kan även utifrån Robins och Kims berättelser förstås att de har en önskan om ett större handlingsutrymme i denna fråga.

En intervjuperson beskriver det dock som positivt att hen inte har delegation på att ta beslut om att upprätta polisanmälan då detta kan skapa problem i relation till familjen i det fortsatta arbetet med att stödja dem.

Jag vill inte stå som anmälare ... jag tänker om det är en familj man kommer försöka kartlägga behov med så är det ju bara positivt att kanske ens chef fattar beslutet ... för annars skulle det ju, ja, tänk att va den som säger 'att nu ska jag stötta er för att ni liksom kan bråka fast utan att det blir våldsamt och förresten, jag har gjort en polisanmälan också på er' alltså det blir jättekonstigt.

- Amel

I motsats till analysen om att Kim och Robin önskar ett högre handlingsutrymme gällande att upprätta en polisanmälan kan det utifrån Amels upplevelse förstås att hen inte är av samma uppfattning. Det är istället författarnas tolkning att Amel finner denna tillfälliga begränsning av handlingsutrymmet som positiv genom att anta ett konsekvensetiskt resonemang i förhållande till den framtida alliansen med familjen. Detta då hen tillmäter de negativa konsekvenser en upprättad polisanmälan kan medföra stor betydelse (Bentham 2011). Genom Amels konsekvensetiska förhållningssätt blir den tillfälliga begränsningen av handlingsutrymmet snarare en förutsättning för att möjliggöra ett större handlingsutrymme i ett senare skede.

7. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna studie har varit att få en förståelse för hur yrkesverksamma inom socialtjänstens utredningsenheter för barn och unga resonerar då de överväger om en polisanmälan bör upprättas eller inte då det framkommit uppgifter om att barn utsatts för våld inom familjen. Vidare syftade studien till att undersöka huruvida en upprättad polisanmälan upplevs påverka socialtjänstens fortsatta utredningsarbete med barnet och familjen.

Av resultatet framkommer att bedömningarna av om en polisanmälan bör upprättas alltid utgörs av flertalet individuella faktorer, vilket ligger i linje med Socialstyrelsens rekommendation om att bedömningen bör vila på en sammanvägd helhetsbedömning (Socialstyrelsen 2012). Majoriteten av intervjupersonerna uppgav som svar på en rak fråga att de inte upplever bedömningarna som svåra, vilket står i kontrast till tidigare forskning som visat på en större osäkerhet kring när en polisanmälan bör upprättas (Ellonen & Pösö 2014; Sjøbjerg 2017). Å ena sidan beskriver en del intervjupersoner att de anser att det är en skyldighet att upprätta en polisanmälan i ärenden där våld förekommit samtidigt som resultatet å andra sidan genomgående visar på att bedömningen inbegriper en komplex sammanvägning av flertalet olika omständigheter i det enskilda ärendet, vilket till viss del indikerar på en motsättning i resonemangen. Av resultatet framgår att de inte använder sig av några specifika bedömningsinstrument och att de utifrån komplexiteten i ärendena och bedömningarna inte heller efterfrågar några sådana. Detta ligger i linje med tidigare forskning (se De Bortoli et al. 2016), samtidigt som Axberg et al. (2018) beskriver att sådana kan öka tillförligheten i bedömningar.

De yrkesverksamma resonerar i resultatet kring att vaga eller ofullständiga uppgifter kan vara en anledning för dem att avvakta med en polisanmälan för att inhämta mer information. Detta resonemang återfinns även i tidigare forskning (se Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015; Sjøbjerg 2017). En sådan avvaktan har utifrån forskning dock visat sig kunna försvåra polisens möjlighet att utreda det misstänkta brottet (Ellonen & Pösö 2014). Polisen menar att det ju längre tid som går blir svårare att få fram barnets berättelse, vilket går i linje med Socialstyrelsens kunskapsstöd (2018) om barns förmåga att berätta.

Vid bedömningen resonerar intervjupersonerna även kring våldets allvarlighetsgrad som en avgörande faktor, där ärenden innehållande mer lindrigt våld i form av "uppfostringsvåld" ofta leder till en avvaktan med polisanmälan eller att ingen anmälan upprättas alls, vilket är liktydigt med tidigare forskning (se Annerbäck et al. 2007). I dessa fall finner de professionella det ibland mer lämpligt att istället arbeta med barnet och familjen genom stöd av socialtjänsten. Detta resonemang har stöd i tidigare forskning som visat på liknande resonemang (se Ellonen & Pösö 2014; Heinonen 2015). Författarna upplever att det blir något motsägelsefullt i relation till att det i Sverige är det brottsligt att aga barn, vilket framgår av föräldrabalkens 6 kapitel 1 § (SFS 1994:381) samt regleras i 3 kapitlet 5–6 § Brottsbalken (SFS 1962:700). Genom att inte polisanmäla denna typ av våld reduceras således barnets möjlighet att som brottsoffer få den upprättelse som en juridisk process kan innebära. I relation till detta anser författarna även att det är av relevans att reflektera över begreppet "uppfostringsvåld", då begreppet antyder att våld som utövas i uppfostrande syfte är mindre allvarligt. Författarna har med anledning av detta ställt sig följande frågor; vart går egentligen gränsen

mellan vad som är mer eller mindre allvarligt våld? Vem har tolkningsföreträde att avgöra vart en sådan gräns bör dras? Användningen av "uppfostringsvåld" som begrepp i relation till inställningen om huruvida detta bör polisanmälas kan även riskera att bidra till att våld av denna karaktär normaliseras då det på ett distinkt sätt avskiljs från andra former av våld.

Vid allvarligare former av våld framstår det i enlighet med de resonemang som förs i intervjuerna som mer självklart att upprätta en polisanmälan. Vidare resonerar intervjupersonerna till stor del kring om en polisanmälan bör upprättas eller inte utifrån det faktum att åtal ofta läggs ner på grund av barns oförmåga att utifrån sin utvecklingsnivå möta rättsväsendets krav på juridiskt hållbara berättelser. Det sistnämnda bekräftas av Cederborgs (1998) forskning som visar att barn ofta saknar sådan förmåga eller inte ges de förutsättningar som krävs för att uppnå denna. Utifrån komplexiteten i de bedömningar som de yrkesverksamma har att göra men även utifrån den ramlagstiftning som styr deras arbete och lämnar ett stort utrymme för tolkning har författarna i resultatet kunnat urskilja att de yrkesverksamma generellt innehar ett stort handlingsutrymme i sitt arbete. Detta i enlighet med vad Lipsky beskriver i sin teori om gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme, att arbetet är alltför komplext för att handlingsutrymmet i alltför stor omfattning kan inskränkas (Lipsky 2010).

I resultatet framgår även att de yrkesverksamma resonerar kring att en polisanmälan kan leda till såväl positiva som negativa konsekvenser för både barnet och familjen. Positiva sådana kan vara att barnet känner sig lyssnad till och får upprättelse för det våld barnet varit utsatt för, denna aspekt ges inte utrymme i den forskning som inhämtats i detta arbete. Vidare resonerar intervjupersonerna kring att en polisanmälan kan resultera i en form av uppvaknande och förståelse hos föräldrarna att samhället inte accepterar det som de utsatt sitt barn för. Även tidigare studier har visat på att en polisanmälan är en kraftfull signal som understryker situationens allvar (se Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søjberg 2017). Resonemang förs även kring att negativa konsekvenser kan uppkomma då majoriteten av de upprättade anmälningar inte leder till åtal. För barnet kan detta innebära att den upprättelse som beskrivs som en positiv konsekvens uteblir eller att barnet till och med försätts i en svårare situation än tidigare. Detta kan även innebära att föräldrarna tolkar en nedlagd förundersökning som ett bevis på att de är oskyldiga. Genom detta negligeras barnets upplevelse och barnet riskerar att skuldbeläggas för den process familjen behövt genomgå. Inte heller detta resultat har återfunnits i arbetets forskningsöversikt.

Utifrån resultatet är det av författarnas förståelse att intervjupersonerna genom teorier om normativ etik använder sig av flertalet olika etiska vägledningsmodeller i sina bedömningar om att upprätta polisanmälan. De resonerar främst konsekvensetiskt (se Bentham 2011) men även situationsetiskt (se Koskinen 1995). De tar i sina resonemang ofta hänsyn till vilka konsekvenser en polisanmälan kan leda till vilket tyder på ett konsekvensetiskt övervägande (Bentham 2011). I bedömningarna görs i enlighet med Benthams teori även en värdering av konsekvenserna, där de negativa konsekvenserna av en upprättad polisanmälan ofta tenderar att väga tyngre än de positiva. Möjligheten för de yrkesverksamma att väga in de olika konsekvensernas betydelse men även de särskilda omständigheterna i ett ärende i sin bedömning visar samtidigt på att de innehar ett stort handlingsutrymme enligt Lipskys (2010) teori. Författarna är därav av uppfattningen att intervjupersonernas konsekvensetiska och

situationsetiska resonemang inte hade varit möjligt i samma utsträckning om de inte innehaft det stora handlingsutrymme som resultatet tyder på att de har.

Med anknytning till studiens andra frågeställning, gällande huruvida en upprättad polisanmälan upplevs påverka den fortsatta utredningen inom socialtjänsten visar resultatet att majoriteten av de yrkesverksamma upplever att denna på ett påtagligt sätt påverkas. Deras möjlighet att utreda barnets och familjens behov av stöd och insatser men även möjligheten att få till stånd adekvata insatser påverkas av en parallellt pågående polisiär utredning. Det som särskilt framhålls är att en god allians och ett gott samarbete med familjen tenderar att försvåras på grund av familjens bristande förtroende för socialtjänsten efter en upprättad polisanmälan, något som tidigare forskning också bekräftar (Cross, Finkelhor & Ormrod 2005). Det framgår även av studiens resultat att socialtjänstens utredningar påverkas då den tid de har att utreda barnets och familjens behov av stöd kringskärs, då det parallellt pågår en polisiär process vilken omfattas av förundersökningssekretess. Resultatet visar vidare på att en polisiär process även påverkar socialtjänstens utredning då de kan behöva lägga stort fokus och tid på att hantera föräldrars känslor och trauma som uppstått av en polisanmälan. Även tidigare forskning indikerar på att en polisiär process skapar svårigheter i socialtjänstens fortsatta arbete (Søbjerg 2017). Utifrån hur intervjupersonerna beskriver att den polisiära processen påverkar den fortsatta utredningen kan det utifrån Lipskys (2010) teori om handlingsutrymme förstås att en upprättad polisanmälan således tenderar att till viss del reducera de professionellas handlingsutrymme.

Det har av resultatet även framgått att intervjupersonerna inte anser att det är möjligt att upprätta generella rutiner gällande upprättande av polisanmälan i ärenden som rör våld mot barn då varje ärende är unikt. Tidigare forskning redogör för ett behov av mer tydliga och konsekventa riktlinjer då bedömningar görs gällande huruvida en polisanmälan bör upprättas (se Heinonen 2015). Intervjupersonerna har svårt att beskriva de riktlinjer och rutiner som finns men uppger att de inte i någon högre utsträckning upplever sig begränsade och styrda av sådana i sitt arbete gällande att upprätta polisanmälan vid våld mot barn. Istället uttrycker de att dessa "sitter i ryggraden" och att de i hög grad utgår från sin erfarenhet i bedömningen. Samtliga intervjupersoner uttrycker dock att de har rutiner gällande samråd med barnahus, där de har möjlighet att konsultera och samråda med andra professioner inom rättsväsendet om de upplever sig osäkra på behovet av en polisanmälan. Resonemanget ligger i linje med Socialstyrelsen rekommendationer om att barnahus bör konsulteras (Socialstyrelsen 2012). Detta lyfts i resultatet fram som en positiv resurs i arbetet, något som även bekräftas i tidigare forskning (se Cross, Finkelhor & Ormrod 2005; Søbjerg 2017). Samtidigt beskriver en intervjuperson att hens åsikter gällande upprättande av polisanmälan inte tillmäts någon större betydelse i samråd med barnahus. Detta resonemang kan förstås utifrån tidigare forskning som beskriver att den straffrättsliga logiken oftare ges företräde i samverkan (se Johansson 2011).

Vidare beskrivs i resultatet att alla intervjupersoner inte innehar delegation på att fatta beslut om att upprätta en polisanmälan, vilket tenderar att påverka arbetet för en del av intervjupersonerna. Av resultatet kan utläsas att det bland intervjupersonerna till viss del finns en önskan om att själv inneha en delegation för att kunna ta egna beslut, samtidigt som en intervjuperson upplever det som positivt att inte själv behöva fatta dessa beslut. Utifrån resultatet är författarna av förståelsen att det generellt stora handlingsutrymme som de yrkesverksamma

besitter, till viss del genom att anlägga Lipskys (2010) teori begränsas av rådande delegationsordning. Resultatet tyder å ena sidan på att intervjupersonerna överlag är tillfreds med det handlingsutrymme de innehar medan några å andra sidan uttrycker en önskan om ett utökad handlingsutrymme där även beslutsfattandet var delegerat till dem. Författarna uppfattar således att intervjupersonerna till viss del intar olika positioner i förhållande till sitt handlingsutrymme. Det stora handlingsutrymme som av resultatet framgått att de yrkesverksamma ändå besitter möjliggör således utifrån författarnas tolkning för dem att göra sina individuella bedömningar främst utifrån olika konsekvens- och situationsetiska avvägningar. I det fall intervjupersonerna hade gett uttryck för ett mindre handlingsutrymme genom att vara mer styrda av tvingande regler och riktlinjer, hade det varit intressant att observera om det istället hade resulterat i att de i högre utsträckning handlat pliktetiskt, vilket är den etiska resonemangsmodell som förekommit i minst utsträckning i resultatet.

Enligt Barnkonventionen som nu är svensk lag har alla barn rätt till delaktighet i angelägenheter som rör dem samt att få sina röster och åsikter hörda och respekterade (SFS 2018:1197). Samtidigt pekar socialstyrelsens kunskapsstöd baserat på forskning om att samtala med barn på att även små barn upp till två år har förmåga att bilda åsikter, där icke-verbal kommunikation såsom lek, kroppsspråk och ansiktsuttryck måste erkännas och respekteras som uttryckssätt (Socialstyrelsen 2018). Detta stöd och barnkonventionens betoning på barns rätt till delaktighet går inte helt i linje med det resultat som framkommit av denna studie. Detta då en bedömning i vissa fall kan göras att inte upprätta polisanmälan med anledning av barnets utvecklingsnivå och de krav som ställs på barnet i polisförhör. Genom att se till detta, men även de negativa konsekvenser av en polisanmälan som inverkar på de professionellas bedömningar tenderar barnets möjlighet och rätt till delaktighet att reduceras. Samtidigt uppfattar författarna att de professionella utifrån sin erfarenhet förstår att även om barn i låg ålder har förmåga att uttrycka sina åsikter, så har de inte möjlighet att nå upp till de krav som ställs i barnförhör, där de negativa konsekvenserna tillsammans väger tyngre än de positiva konsekvenserna i de professionellas bedömningar.

Under detta examensarbete har författarna ställt sig frågan om myndigheterna i Sverige hamnat i ett läge där den juridiska tillämpning i praktiken som tillsammans med riktlinjer, lagstiftning och tillgänglig kunskap om barns utveckling ska verka för barnets bästa, istället motsätter sig varandra? Där barnets behov, rättigheter och delaktighet inte till fullo lyckas tillgodoses varken utifrån rådande lagstiftning i relation till praktikens verklighet eller utifrån olika myndigheters perspektiv som styr vilket agerande som anses vara mest lämpligt för barnets bästa.

Oavsett går det avslutningsvis att säga att det av denna studie framgått att de yrkesverksamma inom utredningsenheter för barn och unga har ett svårt jobb innehållande komplexa avvägningar och ställningstagande i frågan om att upprätta polisanmälan gällande våld mot barn för att verka för barnets bästa. Med detta sagt vill vi författare åter därför lämna ordet till en av våra intervjupersoner, Robin och låta följande och talande citat avsluta detta examensarbete.

”Vi har ett svårt jobb och med ett svårt jobb kommer svåra beslut och vi behöver fatta rätt beslut för barnens skull för att visa att vi faktiskt jobbar för dem.”

8. REFERENSLISTA

Annerbäck, E-M, Lindell, C, Svedin, C-G & Gustafsson, P-A (2007). Severe child abuse: A study of cases reported to the police. *Acta Paediatrica*. 96(12):1760-1764.

Aspers, P (2011) *Etnografiska metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber

Axberg, U, Broberg, A.G, Eriksson, M, Hultmann, O, Iversen, C (2018). *Utveckling av bedömningsmetoder för barn som utsatts för våld i sin familj - Rapport från en fortsättningsstudie*. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola.

Barnafrid (2019) *Slutrapport – Utvärdering av Barnahus 2019*. Linköping: Barnafrid Nationellt kunskapscentrum

Barnombudsmannen (2014). *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 8 (2006). Barnets rätt till skydd mot kroppslig bestraffning och andra grymma eller förnedrande former av bestraffning*. Stockholm: Barnombudsmannen.

Barnombudsmannen (2019). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Barnombudsmannen.

Bentham, J (2011). *Om principerna för moralen och lagstiftningen*. Visby: Nomen

Blennerger, E (2005). *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Brottsförebyggande rådet (2011). *Den polisanmälda barnmisshandeln. Utvecklingen fram till 2009*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (2020). *Anmälda brott: Slutlig statistik för 2019 (Sveriges officiella statistik)*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Bryman, A (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber

Cederborg, A-C (1998) Små barns berättelse om sexuella övergrepp. *Socialvetenskaplig tidskrift* 5:24-44

Cross, T P, Finkelhor, D, Ormrod, R (2005) Police Involvement in Child Protective Services Investigations: Literature Review and Secondary Data Analysis. *Child Maltreatment* 10(3):224-244.

Davidson-Arad, B & Benbenishty, R (2009) Contribution of child protection workers' attitudes to their risk assessments and intervention recommendations: a study in Israel. *Health and Social Care* 18(1):1-9.

De Bortoli, L, Ogloff, J, Coles, J, Dolan, M (2016) Towards best practice: combining evidence-based research, structured assessment and professional judgement. *Child and Family Social Work* 22(2):660-669

- Ellonen, N & Pösö, T (2014) Hesitation as a System Response to Children Exposed to Violence. *International journal of children's rights* 22:730-747
- Heinonen, A (2015) Child Welfare's Decision-making Process in Cases of Disciplinary Violence. *International journal of children's rights* 23:724-751
- Hood, R (2015) How Professionals Experience Complexity: An Interpretative Phenomenological Analysis. *Child Abuse Review* 24(2):140-152
- Jernbro, C & Janson, S (2016). *Våld mot barn 2016 - en nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Johansson, S (2011) Juridifiering som institutionell förändring. Om mötet mellan straffrätt och socialrätt vid interorganisatorisk samverkan. *Retfærd: Nordisk juridisk tidsskrift* 34:4(135):38-59
- Kant, I (1997) *Grundläggning av sedernas metafysik*. Översättning: Joachim Retzlaff. Göteborg: Bokförlaget Daidalos
- Koskinen, L (1995). *Vad är rätt?: handbok i etik*. Andra uppl. Stockholm: Prisma
- Lipsky, M (2010) *Street-Level Bureaucracy: The Dilemmas of Individuals in Public Service (30th anniversary expanded ed.)*. New York: Russell Sage Foundation.
- López, M, D Fluke, John., Benbenishty, R., J. Knorth, E. (2015) Commentary on decision-making and judgments in child maltreatment prevention and response: An overview *Child Abuse & neglect - The international journal*. 49:1-11
- Nationalencyklopedin (2018) *Socialtjänstlagen*. [<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/socialtj%C3%A4nstlagen>. Hämtat: 2020-06-07].
- SFS 1949:381. *Föräldrabalk*
- SFS 1962:700. *Brottsbalk*
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*
- SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*
- SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*
- Socialstyrelsen (2012). *Socialnämndens ansvar för polisanmälan vid misstanke om brott mot barn*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2018) *Att samtal med barn - ett kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso-och sjukvården och tandvården*. Stockholm: Socialstyrelsen
- SOU 2001:18. *Barn och misshandel – en rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet*. Delbetänkande av Socialdepartementet

Svensson, P & Ahrne, G (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2:4 uppl. Stockholm: Liber

Søbjerg L-M (2017) The Establishment of Barnahus in Denmark: Dilemmas for Child Welfare Caseworkers. I: Johansson, S., Stefansen, K., Bakketeig, E. & Kaldal, A. (red.) (2017). *Collaborating against child abuse: exploring the nordic Barnahus model*. Cham: Palgrave macmillan

Thorsén, H (2016) *Människosyn och etik*. Tredje uppl. Stockholm: Remus

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

9. BILAGOR

9.1 Bilaga 1 - Informationsbrev

Informationsbrev

Bilaga 1

Projektets titel: Socialsekreterares avvägningar vid upprättandet av polisanmälan (titeln kan komma att ändras under arbetets gång)	Datum: 2020-04-14
Studieansvariga: Cecilia Paulsson ciccipaulsson@hotmail.com Jasmine Johanson jasminejohansson@live.se Handledare: Ingela Kolfjord, universitetslektor Ingela.kolfjord@mau.se	Studerar vid Malmö universitet, Fakulteten vid hälsa och samhälle, 205 06 Malmö, Tfn 040- 6657000 Utbildning: Socionomprogrammet Nivå: Kandidatuppsats
Hej! Vi är två studenter som studerar sjätte terminen på socionomprogrammet vid Malmö universitet. Vi skriver just nu vårt examensarbete där vi avser att studera hur socialsekreterare resonerar vid avvägningar och beslutsfattande om huruvida en polisanmälan ska upprättas vid misstanke om att ett barn utsatts för våld inom familjen. Vi avser att genomföra vår studie med hjälp av kvalitativa intervjuer och önskar därför komma i kontakt med socialsekreterare som arbetar med förhandsbedömningar eller utredningsarbete med barn och unga upp till 18 år och som i sitt arbete tar ställning till om en polisanmälan behöver upprättas. Med anledning av nuvarande risk för smittspridning av corona-viruset kommer studien genomföras genom intervjuer via telefon, Skype eller Zoom utefter intervjupersonens önskemål. Den planerade tiden för intervjuerna är maximalt en timme. Intervjun kommer att spelas in på ljudfil för att återgivning av svar ska bli så korrekt som möjligt. Konfidentialitet eftersträvas i undersökningen genom att ingen obehörig får ta del av det inspelade materialet. Materialet förvaras så att det bara är åtkomligt för oss och vår handledare. Vid färdigställandet av examensarbetet kommer informanterna att avidentifieras så att resultatet inte kan kopplas till enskilda individer och ljudfilerna kommer att raderas. Deltagandet i studien är helt frivilligt och kan närsomhelst avbrytas utan närmare motivering. Då vi har begränsad tid att genomföra arbetet är vi tacksamma om ni har möjlighet att återkoppla så snart som möjligt. Vi är medvetna om er arbetsbelastning ofta kan vara hög och har förståelse för att verksamheten kan vara särskilt belastad i dessa tider. Vid frågor eller om ni önskar mer information är ni välkomna att kontakta oss. Med vänliga hälsningar Cecilia Paulsson & Jasmine Johanson Socionomstudenter, Malmö universitet	

9.2 Bilaga 2 - Intervjuguide

Inledande information

- Beskriv syftet, forskningsetiska principer
- Har du några frågor eller funderingar innan vi börjar intervjun?
- Starta inspelningen

Allmän information

- Vad har du för utbildning? Vilket år tog du examen?
- Hur länge har du varit verksam inom barn- och ungdomsutredningar på Socialtjänsten?
- Hur länge har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?
- Vad är din yrkestitel?
- Vill du berätta lite om vad du har för arbetsuppgifter?

Processen

- Kan du berätta om hur processen ser ut från det att ett ärende med uppgifter om våld mot barn inkommer till Socialtjänsten till det att ett beslut om att upprätta polisanmälan eller inte tas?
- Kan denna process se olika ut i olika ärenden?
  - Om ja, på vilket sätt?
  - Vad orsakar denna skillnad?

Bedömningar kring upprättande av polisanmälningar

- Vad är din uppfattning om att upprätta en polisanmälan vid misstankar om våld mot barn?
- Är det några specifika uppgifter som ska ha framkommit för att ni ska bedöma att en polisanmälan bör upprättas?
- Vilka skäl anser du kan tala för att upprätta en polisanmälan? Utveckla.
  - Finns det ytterligare skäl du tänker på?
- Vilka skäl anser du kan tala emot att upprätta en polisanmälan? Utveckla.
  - Finns det ytterliga skäl du tänker på?
- Upplever du att bedömningar om att en polisanmälan bör göras eller inte är svårt?
  - Om ja, vilka faktorer gör det svårt?
  - Om ja, finner du att dessa bedömningar kan underlättas på något sätt? Hur då?
- Vad ser du att en polisanmälan kan ge för positiva konsekvenser? Utveckla.
  - Finns det ytterligare konsekvenser du tänker på?
- Vad ser du att en polisanmälan kan ge för negativa konsekvenser? Utveckla.
  - Finns det ytterligare konsekvenser du tänker på?
- Upplever du att en polisanmälan påverkar det fortsatta utredningsarbetet?
  - Om ja, på vilket sätt?

- Om nej, på vilket sätt?
- Väger sådana konsekvenser in i ditt sätt att resonera och bedöma om en polisanmälan bör upprättas eller inte?
- På vilket sätt?

Riktlinjer, rutiner och bedömningsinstrument

- Har ni särskilda riktlinjer gällande ärenden där barn utsatts för våld?
- Har ni särskilda rutiner gällande ärenden där barn utsatts för våld?
  - Hur ser dessa ut?
- (Vem gör bedömningen och fattar beslut om huruvida en polisanmälan bör upprättas?)
- Upplever du att era rutiner och riktlinjer är applicerbara på alla ärenden där det förekommit våld? Utveckla gärna ditt svar.
- Använder ni er av specifika bedömningsinstrument eller arbetssätt?
- Upplever du att riktlinjer, rutiner och eventuella bedömningsinstrument på något sätt påverkar din möjlighet till självständiga bedömningar om att upprätta en polisanmälan?
  - Hur då? Utveckla.
- Önskar du att det skulle sett ut på något annat sätt?
  - Utveckla.

Avslutande frågor

- Är det någonting du vill tillägga eller poängtera innan vi avslutar som inte berörts under intervjun?
- Är det möjligt att få återkomma om vi upptäcker någon oklarhet när vi transkriberat materialet?
- Har du några frågor till mig?
- Tacka för medverkan i intervjun
- Avsluta inspelningen